

Протојереј Максим Козлов

Дечји катехизис

200 дечјих питања и одговора одраслог

О вери, Цркви и хришћанском животу

Храм свете мученице Татјане при Московском државном универзитету

2006.г.

Издање друго, прерађено и допуњено

Списак питања

1. Господ Бог

1. Ко је створио Бога?
2. Где живи Бог?
3. Причали су ми да је Бог увек постојао. Како је то могуће, кад све има почетак?
4. Како Бог изгледа?
5. Да ли је неко некада видео Бога?
6. Да ли сте ви лично видели Бога?
7. Како правилно разговарати с Богом?
8. Како Господ може да одговори човеку?
9. Постоји израз "Бог зна"? Како се објашњава?
10. Зашто се у свим старим књигама име Господа писало малим словом?

2. Вера и човек

1. Зашто је Бог створио људе?
2. Зашто је људима потребна храна?
3. Шта је то вера у Бога?
4. Зашто неки људи не верују у Бога?
5. Како сте Ви лично стекли своју веру?
6. Да ли онај ко верује у Бога мора да иде у цркву?
7. Ко од рођака може да буде кум или кума детету?
8. Ако кума не иде у храм и сматра да може да се моли и код куће, да ли се она може сматрати кумом?
9. Зашто се људи крсте?
10. Зашто треба носити крстић?
11. Мама ме приморава да пијем свету водицу, а ја не желим. Шта да радим?
12. Мама ме закршга кад идем на пут. Мени се то не свиђа. Како се према томе треба односити?
13. Како да схватимо да ли човек заиста верује у Бога?
14. Раније, кад сам била мала, веровала сам да Бог постоји. А сад имам 15 година, сумњам да ли је то тачно и не идем у цркву. Како да се учврстим у вери?
15. Зашто људи који псују Бога тако често лоше завршавају у животу?

16. Зашто је Господ створио људе који траже милосрђе и желе нежност, али понекад ови људи чине ствари, које су недостојне подобија Божијег?

17. Како анђеол чува крштеног човека?

18. Због чега се закршта јело?

3. Научно знање

1. Зашто се појавила земља?

2. Зашто се каже да је Бог створио планету, животиње и људе?

3. Да ли је истина да су постојали диносауруси?

4. Која животиња се прва појавила на Земљи?

5. Шта је Бог прво створио – јаје или кокошку?

6. Да ли животиње имају душу? Ако имају куда ће она dospети после смрти?

7. Како је настао Божић? Како је Марија могла да роди Исуса Христа од Духа Светог?

8. Ако се године рачунају од Христовог Рођења зашто Божић и Нова година (укључујући и оне по старом календару) падају у различите дане?

9. Да ли постоји НЛО и како се односити према тим појавама?

10. Да ли човек сме да се занима за космос?

11. Може ли се веровати сновима?

12. Кажу да православци не треба да држе пса у освештаном стану. Зашто?

13. Који инсекти смеју да се убијају, а који не?

14. Да ли на моју душу утиче ако волим дуго да сурфујем по интернету? Како је сачувати, шта за то треба да радим?

15. Жао ми је јунака из компјутерских игара који гину. Шта да урадим да би они оживели? Како се Црква односи према њима?

16. Зашто још није измишљен еликсир за бесмртност? Шта мислите: да ли је то могуће?

4. Празници, култура

1. Зашто је Васкрс главни празник?

2. Зашто се за Божић ките јелке?

3. Осми март је Дан жена? Какав је то празник и да ли он доликује православцу?

4. Које књиге се могу читати?

5. Да ли се смеју читати крими-романи? Или је то булеварска литература?

6. Да ли се могу читати мушке књиге?

7. Да ли се може читати фантастика?

8. Шта мислите о оцу Роману?

9. Да ли се могу причати вицеви?

10. Зашто су популарније књиге у којима добро побеђује зло у поређењу с онима у којима је све обрнуто?

5. Православље и друге вере

1. Шта је протестантизам?

2. Сад у Москви има много секти. Многе секте дубоко верују у то да је њихова вера истинита. Које доказе имају за то да је њихова вера правилна? Колико знам, нема никаквих чуда у нехришћанским религијама. И зашто, на основу чега они верују?

3. Шта треба радити ако је близак познаник доспео у секту и не слуша више никога, неће чак ни у храм да иде?
4. Ко су то масони?
5. Бака каже да не смем да разговарам о Богу с људима на улици. Зашто? Па они показују и поклањају лепе књижице.
6. Зашто неки секташи такође носе крст?
7. Да ли се могу читати Библија и Јеванђеље, које је мама добила у секти?
8. Католици и протестанти се такође моле. Зашто се наша вера сматра правилнијом?
9. Да ли постоји причешће у службама других вероисповести?
10. Мој тата је католик, а мама је православна. Свако од њих ме вуче у своју веру. Шта да радим?

6. Како бити православнац данас? Како се треба молити?

1. Због чега идемо у храм?
2. Да ли неко може да натера човека да иде у храм?
3. Ако родитељи не верују у Бога, а ја верујем, и они ме не пуштају у храм, шта треба да радим?
4. Да ли могу да сматрам себе православном, ако верујем у Бога, али не могу да идем у цркву?
5. Зашто желим да одем у цркву, али не могу?
6. Зашто не сме да се ради у недељу?
7. Како да постим?
8. Да ли могу да једем рибу у среду или петак ако то има за ручак у школи?
9. Да ли због школе могу да пропуштам велике празнике и храмовне славе?
10. Како се треба припремати за исповест и причешће и које молитве треба читати?
11. Треба да се причестим, а ручак у школи није постан, шта да радим?
12. У правцу које стране света се треба молити?
13. Како треба да се молим да добијем добре оцене?
14. Да ли треба да се молимо кад шијемо или цртамо?
15. Ја слушам савремену музику, да ли је то грех?
16. Да ли смем да слушам класичну музику?
17. Да ли смем да слушам још неку музику осим духовне?
18. Да ли смеју да се слушају сатанистичке групе? На пример, металци.
19. Сад у Москви има много металаца и других праваца. Да ли човек може да воли такву музику и да ли је то "дечја игра", као што је рекао један свештеник?
20. Да ли сме да се освештава телевизор, касетофон и томе слично?
21. Да ли смем да се играм на компјутеру?
22. Да ли смем да се играм на компјутеру за време поста?
23. Да ли смем да гледам телевизор за време поста?
24. Зашто данас у Русији постоје репери, металци, панкери и анархисти, а нема нормалних? Зашто су руски момци примили ове глупости из Америке и других земаља?
25. Да ли смеју да се носе мајице с сликом популарних група?
26. Како се ви односите према популарним рок-групама?
27. Како хард-рок утиче на мозак?
28. Да ли сме да се ниже и носи бижутерија?
29. Како се ви односите према телевизији?

30. Како "метал" утиче на људски мозак? Како објаснити агресију после слушања такве музике?
31. Каква је православна тачка гледишта на велики спорт?
32. Да ли родитељи могу да кажњавају децу због лоших оцена?
33. Каква су наша права ако нас учитељ задржава за време одмора?
34. Да ли има смисла да постанем војно лице?
35. Да ли сме да се иде у лов?
36. Моја кућа је стара и кад долазим у њу неко ме гуши.
37. Зашто моја сестра сматра да не могу да идем у цркву у овом узрасту (10 година)?

7. Грех

1. Шта је грех?
2. Како мирјани да се кају?
3. Адам и Ева су учинили ужасан грех – који?
4. Зашто је Каин ставио себи печат на чело и на руку?
5. Господ је казнио људе из Содоме и Гоморе због њихових грехова. Али у овим градовима је живела побожна Лотова породица. Господ је послао анђела да им каже да иду. Анђеоло је рекао да оду, али не осврћући се. Лотова жена се осврнула и претворила се у стуб од соли. Питање: да ли овај стуб данас постоји?
6. Ето, ја сам крштена, али не могу да целивам икону кад одлазим из цркве, шта да радим? Можда да учиним нешто тако да постанем некрштена, зато што не верујем у Бога, а то је велики грех. Свештеник ми је рекао да у мени седи ђаво. Да ли је то истина? Да ли то може да пређе по наследству?
7. Оче, ја имам веома лош карактер. Понекад не желим да живим. Загорчавам живот себи и околини својим понашањем. Љутим се за сваку ситницу. Молим Господа да измени мој карактер, али без успеха и почињем да ропћем. Молим вас, кажите како да се молим и коме и шта да радим?
8. Зашто у наше време код нас има много развратних часописа и телевизијских емисија?
9. Да ли верник може да се занима за политику?
10. Да ли је грех пити алкохолна пића? А пушити?
11. Сва деца од седам година пуше. Да ли она то немају шта друго да раде? Па то је штетно по здравље.
12. Како да се борим с искушењима?
13. Како се изборити с гордошћу?
14. Како да се избавим од пакости? Моја заједљивост вређа људе, а ја не могу да се изборим с њом.
15. Често се тучем са својом млађом сестром. Како да се избавим од те мржње?
16. Никако не могу да се избавим од тога да говорим ружне речи. Одговорите ми, шта да радим?
17. Дружим се с једним дечаком и ми се скоро цео дан свађамо. Шта да радим да се не бисмо вређали и свађали?
18. Како да се избавим од неурастеније?
19. Ето, ја сам лењ и због тога учим лошије него што могу. Како да се изборим с лењошћу?
20. Како човек треба да поступа кад га вређају?
21. Да ли је добро или лоше ако сам истукао једног досадног дечака?
22. Шта да радим кад ми досађују?

23. Осећам да се односи с родитељима све више заоштравају. Чини ми се да је то због година. Шта да радим?

24. Постоји заповест да треба поштовати мајку и оца. Али отац ме мрзи, шта да радим?

25. Због чега се појавио демонизам?

26. Шта учинити да из човека (старијег од мене) изађе ђаво?

27. Да ли је грех пљувати?

28. Зашто људи бивају камелеони?

29. Раније сам сањала снове о ђаволима. Они су били различити и веома одвратни. Тата ми је рекао да ако се појави ђаво треба да га закрстим. Тако сам и урадила, али он никуда није нестао. Јако је страшно кад ти остаје последња нада у Бога, а Он не помаже. Зашто?

30. Зашто људи стално ратују?

8. Шта је љубав?

1. Шта треба учинити да би човек доспео код Бога?

2. Зашто је свету потребна љубав?

3. Чула сам израз: "Бог је љубав". Како то да схватим?

4. Имам 13 година. Имам девојчицу. Сви кажу да је рано. А како се Црква односи према томе? Од колико година може да се има момак и девојка?

5. Осећам да ме нико не воли, чак ни родитељи. Шта да радим?

6. Ја маштам о великој љубави. С великим словом "Љ". А дечаци унаоколо се баве ситницама и уопште се не понашају као принчеви из бајке. Шта да радим са својом маштом?

7. Желим да имам много деце. Ја сам јединац, много тугујем. Како да правилно створим породицу, да изабрем девојчицу, која ће постати моја жена и мајка моје деце?

8. Маштам о томе да се што пре удам и побегнем из родитељске куће. Да ли је ова жеља грешна?

9. Имам дечка од 15 година. Ми желимо да се узмемо, али не желимо да имамо децу. Да ли може да се проживи без деце?

10. Зашто људи треба да се венчају?

11. Да ли ја могу да будем као мама?

9. Русија, света Русија, свец и светост

1. Како је живела света Русија?

2. Како се крстила Русија?

3. Зашто су руски цареви изабрали управо православну веру?

4. Зашто се сад Русија распада, а храмови се обнављају?

5. Какво је житије светог апостола Андреја?

6. Ако се у сну јави светац, како се према томе треба односити? а) не обраћати пажњу; б) овај сан има неки посебан смисао?

7. Које иконе ви имате?

8. Да ли вам се свиђају византијске иконе?

9. Шта треба рећи кад ти кажу да се верујући човек клања икони, а не Богу, како доказати да се ми не молимо иконама, већ Богу?

10. Хтео бих да знам зашто наша земља у тогу многих година има тако тешку судбину?

11. Да ли мислите да је могуће обновити монархију у Русији?

12. Ако није могуће обновити царску власт у Русији, која власт је за њу најприхватљивија?

13. Зашто су бољшевици стрељали свештенике и затворили патријарха?

10. После смрти

1. Како замишљате рај?

2. Какав ће човек бити у рају?

3. Зашто је у паклу лоше?

4. Шта се дешава с покојницима, који су умрли некрштени, али су дали допринос процвату наше земље?

5. Сад се у мени рађају различите сумње. Верујем да постоје пакао и демони. Али не рај и Бог, онакви као што о њима причају, ја их замишљам некако другачије, некако не тако просто. Како да се учврстим у вери?

6. Бог зна све што ће се десити: значи Он зна ко ће да греши, а ко неће у сваком случају, дакле зашто нам се онда даје шанса?

7. Зашто Господ не опрашта грешницима у паклу?

8. Да ли ће бити последњи цар пред крај света?

9. Кад ће бити крај света?

10. Кажите нешто о антихристу.

11. Где је гроб Богородице?

12. Зашто свеци живе јако дуго, па они посте и скоро ништа не једу?

13. Како се дешава да после светаца остају мошти?

14. Зашто умиру бебе које су се тек родиле? Па оне су невине...

11. Како се треба понашати у храму?

1. Шта је храм?

2. Која црква је била прва?

3. Да ли је ваша црква лепа?

4. Зашто сви иду у цркву у недељу?

5. Зашто се пале свеће?

6. Ко ме се пали свећа ако се неко разболи?

7. Баке ме грде ако причам или шетам у храму. Зашто?

8. Зашто се људи причешћују с рукама прекрштеним на грудима?

12. Шта се дешава за време црквене службе?

1. Шта је Литургија?

2. Од чега се прави Причешће?

3. Шта је то Типик?

4. Ако православна служба има посебан смисао шта значи прање руку?

5. Зашто се на Крштењу уместо "Свјатиј Боже" поје "Во Христа креститесја... "?

6. Да ли на служби сме да се излази из храма?

7. Зашто се треба причешћивати?

8. Мама ме тера да се причешћујем сваке недеље. А да ли треба тако често?

9. Зашто се после Причешћа пије вода помешана с вином?

10. Зашто се на празан стомак једе просфора и причешћује Светим Христовим Тајнама?

11. Зашто неке молитве у храму певају сви заједно?

13. Свештеник

1. Како се постаје свештеник?
2. Да ли свештеник може да има породицу? Жену и децу?
3. Како треба да се понашају деца свештеника?
4. Шта ће свештеник да ради ако кад буде крстио човека и питао га да ли се одриче од злог духа овај човек два пута каже да, а трећи – не?
5. Шта да ради свештеник кад има хитна посла, а послали су га да служи службу?
6. Шта је благослов свештеника?
7. Како свештеник може да излечи од болести?
8. Шта ви лично једете за време поста?
9. Како се односите према политици?
10. Кад узимаш благослов од свештеника треба да наместиш дланове као да правиш кутлачу. Зашто, да се не би просуло?
11. Видео сам како мама у црквени ковчежић ставља новац од плате. Одакле тај обичај и зашто се то чини?

1. Господ Бог

1. Ко је створио Бога?
- Нико није створио Бога. Бог је створио свет ни из чега – замислите како је то створити свет ни из чега и Ко то може, а Господ је увек постојао. Тешко је то замислити, вероватно нећете ни моћи, ни ја не могу, али тако јесте.
2. Где живи Бог?
- Свугде и нигде. Нема такве кућице на пилећим ножицама, нема таквих царских двораца, нема такве колибе сиромаша у којој би обитавао цео Господ. Али нема ни таквог човековог срца у које Он не би могао да уђе. Дакле: свугде и нигде.
3. Причали су ми да је Бог увек постојао. Како је то могуће, кад све има почетак?
- Све осим Бога. Мада, нема све почетак: круг, на пример, нема почетак или, на пример, време – онакво каквим га овде видимо, нема ни почетак, ни крај, за многе друге ствари о којима будеш размишљао, одједном ћеш открити да не можеш да им нађеш ни почетак ни крај; ето, учићеш геометрију Лобачевског, сазнаћеш да и тамо има фигура које немају ни почетак, ни крај. Тако да није бесмислено све што се не може замислити.
4. Како Бог изгледа?
- Почећу да одговарам на ово питање с друге стране. Рећи ћу како Бог не изгледа. Бог не изгледа као седокоси старац који седи на облаку, из којег сија сунашце или пада киша на Земљу. Бог не изгледа као што су то замишљали древни пагани: као крокодил, као нилски коњ, као Атина Палада, као богиња Кали с мноштвом руку и још много и много тога другог. Бог не изгледа као што о томе мисле шамани на Северу и чаробњаци у Полинезији. Бог није статуа, није идол, није стуб. Бог чак није Сунце и није Месец. Рећи ћемо још јаче – Бог није ни цео наш свет. Ето, неки гледају земљу и мисле: "Мајчица-црна земља." Гледају звездано небо и мисле: "Бог је растворен у свету." А није тако, зато што је то творевина Божија, то је све што је Бог створио, али то није сам Бог. Тако нас свети оци уче да говоримо о Богу.

Постоји грчки израз "апофатичка метода у богословљу", односно, то је кад говоримо о Богу негативно, кад кажемо шта Он није да га не бисмо помешали с нечим или неким. О томе се говори на почетку Јеванђеља по Јовану: "Бога нико није видио никад: Јединородни Син Који је у наручју Оца, Он Га објави" (Јн. 1, 18).

Можемо да кажемо о Богу са сигурношћу да нам Га је показао Господ, Исус Христос – Син Божји Који се оваплотио, Који је и истински човек као ми, и Бог, Онакав каквим Га видимо на иконама, како о Њему говори црквено предање, тако изгледа оваплоћени Бог.

5. Да ли је неко некада видео Бога?

- Да, наравно. Они који су видели Господа Исуса Христа док је био мали – Марија и Његов поочим Јосиф, видели су Га апостоли – могли су да Га додирну рукама, јели су заједно с Њим храну, ишли путевима Палестине. Видели су Га и многи свеци којима се Господ јављао после Свог Васкрсења и Вазнесења – у сну или у непосредном виђењу. Господ или Пресвета Богородица су се јављали преподобном Серафиму и преподобном Сергију. Пут за виђење Бога отворен је сваком православном хришћанину – то је пут пажљивог молитвеног живота. Човек који одговорно живи, који се труди да се често исповеда и причешћује, да иде у храм и чита јутарње и вечерње молитве, барем неколико пута у животу, чак и ако није постао светац, доживљава у својој души сусрет с Богом. Можда Га не види очима, али Га види својом душом. Сети се да то имаш и ти у свом искуству. Свако од нас и јесте хришћанин зато што је доживео тај сусрет с Богом.

6. Да ли сте Ви лично видели Бога?

- Неколико пута у животу Господ ми је дао да осетим да се време зауставило. То је било први пут на Васкрс, у детињству. Имао сам 14 година кад сам први пут био на ноћном Васкршњем богослужењу. Време се зауставило. То је било у време Совјетског Савеза, требало је доћи у храм много сати пре почетка службе да би млад човек могао да доспе на њу. Сва вишечасовна служба је пролетела као један трен, нисам осећао умор. Икона Васкрслог Христа се налазила у олтару, чије двери су све време биле отворене. Нисам имао осећај, већ сазнање да је Господ овде, поред нас. Заједно са свима сам викао "Воистину воскрес" и то је било чак више него видети Бога својим очима.

Тај осећај нестаје кад човек учини неки тежак грех. Мени се то десило кад сам имао 15 година. Тада сам пред једном девојком оклеветао свог друга да би он лоше изгледао у њеним очима. Ишли смо у исти храм и били смо другови. После тога сам се осећао прљаво, схватао сам да тако не могу даље да живим. Ишао сам с тим неколико дана док се нисам одлучио да одем на исповест. И тек кад сам од свештеника чуо оцену свог поступка невидљива завеса је пала и Господ ми је поново постао близак-близак. То се вероватно дешава са сваким ко падне и искрено се покаје за свој грех.

7. Како правилно разговарати с Богом?

- Мислим да је правилно ако с Богом разговарамо онако као што општимо с човеком којег заиста волимо. У беседи с Богом (односно молитви) не смемо да се извлачимо, односно да то чинимо како било, да поступамо као у познатој пословици "На Теби, Боже, оно што мени не треба". На пример, устајеш ујутру, немарно си се прекрстио, немарно си се помолио, размишљајући о томе кад ће то напokon да се заврши. Притом читаш у молитвенику неке речи чији смисао не пратиш, већ само гледаш да се оне што брже заврше. Не сме се тако чинити. С Богом не треба говорити о празном, ситном. Смешно је молити у молитви: "Господе, дај ми три кутије жвака!" Не

сме се молити за нешто грешно, на пример: "Хоћу да научим да пушим као дечаци из старијих разреда, исто као они – да то оставља утисак и да буде солидно." Не смемо да молимо Бога да Он некога казни по нашој ситничавој молби: "Господе, казни Иванова зато што боље од мене ради алгебру! Нека нестану сви његови таленти и нека ја postanем први, а не други ученик."

Постоји још једно правило које се тиче молитве. Њега су у прошлом веку формулисали оптински старци: "Ако се молиш сам, моли се као да око тебе има на стотине људи. А ако се молиш у храму међу људима, моли се као да стојиш сам пред Богом." Пази како си обучен, да ли си очешњан, уопште, како изгледаш. Не треба се чешати, копати нос, клатити се – Господ свеједно види како стојиш пред Њим. Нико не захтева од тебе да стојиш у ставу мирно, али треба испољавати поштовање и љубав. И обрнуто, у храму немој да мислиш да те гледа мноштво људи, да треба обавезно да се крстиш као други или да правиш метаније као бака испред тебе. Немој да се секираш око тога шта ће људи мислити о теби. Треба само да размишљаш да ето, сад разговараш с Богом, и тада ће све бити добро.

8. Како Господ може да одговори човеку?

- Одговор долази увек, зато што је у Јеванђељу речено: "Иштите и даће вам се" (Мт. 7, 7). Дакле, ако молимо, Господ нам најчешће одговара кроз околности нашег живота, то може бити одмах или мало касније, може бити онако како смо замишљали или на потпуно други начин. Одговор нам се даје кроз људе из наше околине. Дешава се да нас околности пожурују као експресни воз до Санкт-Петербурга, или обрнуто, одједном се испречи невидљив зид. Кад је одлука веома важна за човека и кад се сам човек према томе озбиљно односи, Господ му даје одговор у његовој души. У том случају долази мисао – не која промиче, која нестаје, већ несумњива мисао о томе како треба поступити.

Ако човеку није јасно како треба да поступи и ако нема с ким да се посаветује, треба да се сети савета светих отаца, који кажу: "Треба се добро, пажљиво помолити и послушати одговор у души." Прва мисао увек бива од Бога. Треба је чути и задржати. Она која дође друга скоро увек ће бити од лукавог и почеће да спори с првом: "Уради супротно." У том случају за послушање треба испунити прву. Ето такав такође бива одговор Божји.

У неким случајевима се добија чудесан одговор кад се превлађују закони природе. На пример, кад су спали окови с апостола Петра и кад је долазио анђео Божји. То се дешавало и с руским новомученицима: од хиљаду људи 999 људи је било погубљено, а један се на чудесан начин избављао. На пример, московски старац Алексеј Мечов. Све унаоколо су хапсили, а њега су све време штедели, он је умро природном смрћу. Било је и других које је Господ тако сачувао. Или, у совјетско време су свештенике све време премештали с једног места на друго, власти нису дозвољавале да се народ Божји навикне на пастира. А дешавало се да су једног од стотине остављали да служи у једном храму 10, 20 или 30 година, и с тим ништа није могло да се учини.

Има и чудесних одговора у човековом животу. Али ово треба заслужити и не треба специјално тражити: "Господе, учини са мном чудо!" То је страшно и за то не треба молити. Ако вреди да се нешто деси Господ ће то дати. Али је најчешће треба пажљиво да гледамо шта нам се дешава.

9. Постоји израз "Бог зна"? Како се објашњава?

- Постоје и још компликованије речи "провиђење", "Божји промисао", "промишљање". То значи да Бог није само једном створио свет, који опстаје и данас, који је поремећен нашим грехом и нашим неистинама. Тако неки заблудели филозофи,

такозвани деисти, сматрају да је Господ покренуо читаву ову конструкцију, а затим је починуо од Својих дела. Многи људи су данас у пракси овакви деисти. Они признају да је свет неко некада створио. Мисле: "Па добро, створен је!" А даље се врти сам од себе, постоје неки природни закони и поредак који су се успоставили, по њима живимо и више се нико нама не бави. Православна вера другачије гледа на овај проблем. Господ се чак и о длаци на човековој глави брине и сећа је се. Тако гласи Јеванђеље. Ништа се не дешава случајно. А то значи да се Господ о сваком од нас БРИНЕ, ПРОМИШЉА, да сваког од нас ВОДИ ка спасењу. Све време даје такве околности од којих можемо да изаберемо најбоље, да се одрекнемо свега греховног. Сећате се да је Марија Египћанка, древна светица, толико тешко грешила да се чак и кад је путовала у Свету земљу за време путовања није забављала на најбољи начин. А у храм Гроба Господњег је кренула као шале ради, као на екскурзију и није могла да уђе – одједном се испречио зид. Господ је није приморавао да поверује – само ју је зауставио код светиње. Могуће је било одмахнути руком као што би учинила свака савремена девојка. Нисам ушла – па добро. Поново би отишла да се бави оним чиме се бавила. А Марија Египћанка је у том тренутку схватила да све што се дешава није случајно. И од тог тренутка се цео њен живот променио.

А то се дешава са сваким од нас. Ако пажљиво погледамо свој живот, схватићемо какве смо смернице имали, кад се показивао знак који је указивао – немој да идеш тамо, тамо је провалија, а ево овде је пут ка спасењу. Присетите се, свако ће у свом животу наћи нешто такво.

10. Зашто се у свим старим књигама име Господа писало малим словом?

- Па, није се писало у свим. Као прво, у самом црквенословенском језику постоји правило да се малим словом пишу сва свештена имена, називи градова, река и мора. Раније су се људи према томе мирно односили, зато што је и онако свима било јасно да је Господ Онај Ко је увек с великим словом, и то није било написано у књигама, него у човековом срцу. А сад, кад има много људи који би желели да име Господа напишу најмањим словом, није грех подсетити на то да је то име свето и да нећемо дозволити да му се ругају, и не смемо да заборавимо да живимо у православној земљи и да смо дужни и обавезни да поштујемо своју веру, веру наших предака.

2. Вера и човек

1. Зашто је Бог створио људе?

- Па, то не знамо. Не знамо зашто је Бог створио људе, зашто је Бог створио свет, само знамо да је иза тога стајала љубав Божија. И знамо да Господ тражи узвратну љубав, не приморава нас да Га волимо, не приморава све да постану принудно добри, као што код Достојевског један јунак жели да све учини принудно добрима, ето, Господ за разлику од овог јунака, Великог Инквизитора, жели да се сви сами душом одазовемо на оно на шта нас Он зове.

2. Зашто је људима потребна храна?

- Да би се одговорило на ово питање, треба извршити експеримент: да од ујутру па до три сата, а најаскетскије природе, до шест, нико ништа не једе, после чега ће одговор на ово питање бити пронађен. А ако се говори озбиљно, човеку је постало потребно да поткрепи своје снаге на начин на који то сад чини након што је нашу природу унаказио грех, после грехопада. Адам и Ева су користили рајске плодове, из рајског врта, али какво је то окушање било – једење ове лепоте и рајске сладости, не знамо, сазнаће они који буду добро живели и удостоје се Царства Небеског.

3. Шта је то вера у Бога?

- Вера. У њој је главно поверовати да Господ постоји. Не просто знати, не схватати разумом да Бог постоји, то је мало за православног хришћанина и за хришћанина уопште. Јер, речено је да и демони верују, односно знају да Господ постоји, али притом не остављају грех, зато је мало знати, треба имати поверења у Бога, треба имати поверења у вољу Божију, и у добрим и у рђавим околностима, и кад нас хвале, и кад нас куде, и кад смо здрави, и кад нас здравље напушта, и кад нас воле, и кад нас грде, треба да знамо да је Господ увек с нама, и више од тога, Он нам неће дати искушења већа него што можемо да издржимо. И треће: треба бити веран Христу, верност је такође обавезна особина православног хришћанина, треба бити веран и одлучан у свако доба и решити: или ћу бити веран до краја и лишити се свега у овом животу, а можда и самог живота или ћу имати све, али ћу се одрећи Христа. Ова верност се васпитава од малог: на пример, пост је, пролазите поред киоска у којем се продаје сладолед, хоћете да поједете порцију, али желите да будете верни Христу и одричете се: "Бићу веран Христу и нећу јести оно што ми се свиђа." Ето, седи до мене у клупи другарица коју страсно желим да повучем што болније за кикицу, али ћу се уздржати и нећу то учинити Христа ради. Дакле, вера је: увереност, поверење и верност.

4. Зашто неки људи не верују у Бога?

- Једни не верују зато што нису имали могућности да спознају и да заволе Бога и православно веру. Међутим, на њих се могу применити речи апостола Павла, које је упућивао паганима говорећи да имају свој закон у себи – то је закон савести – и њима ће се судити по овом закону. То је закон савести, природни морални закон који има сваки човек. То је глас Божији у нашој души, и онај ко је у суштини поступао по правди Божијој у свом животу, још може да се спаси и да сретне Христа. Али има људи који не верују зато што не желе да верују. И може се рећи да ови људи више верују, осећају, да Бог постоји, знају то, али устају против ове вере, против овог знања или зато што им вера смета да живе онако како хоће, односно по својој вољи и по свом хтењу, или зато што им тако није комфортно, није zgodно, смета им. Јер, упитајмо себе колико се често дешава да верујемо тачно онолико колико нам вера не смета да живимо онако како хоћемо. У том смислу ми понекад бивамо још гори од неверујућих људи.

5. Како сте ви лично стекли своју веру?

- Ја сам, као вероватно и многи од вас, растао у породици чији чланови тада нису веровали у Бога, било је још совјетско време и о Богу ништа нисмо чули. Одрастао сам у таквој средини у којој нико није ишао у цркву, Васкрс нисмо дочекивали, ни Јеванђеље, ни Библију нисам имао где да прочитам. С вером сам се срео кроз чудно и специфично искуство мог живота. Кад сам имао четрнаест година родила су ми се два брата близанца. У току свих месеци очекивања ја то нисам уопште нисам желео. Шта се заправо дешавало: више нисам био у центру пажње, и сва пажња родитеља, сва љубав, брига и моје време, драгоцене, лично, мораћу да посвећујем неким двама лоптицама? Јако сам туговао, али кад су се родили, кад се испоставило да треба ићи у млечну кухињу, прати пелене, шетати – у принципу, да не могу да живим као да их нема, одједном сам у срцу осетио: па ја их волим. Иако је то изгледало глупо и неразумно, јер су ми сметали да мирно живим. И појавило се питање: постоји ли неко оправдање за ову љубав или заиста треба живети онако као што сам тада прочитао у једној Стендаловој књизи: "Свако за себе у овој пустињи живота, која се зове егоизам." И

испоставило се да нема никаквог другог оправдања, осим загледати се ван граница овог живота – у вечни живот – у суштини га нема. А онда је већ почео пут ка Богу и Цркви.

6. Да ли онај ко верује у Бога мора да иде у цркву?

- У том случају је боље да кажете да просто не верујете у Бога и тада не треба да идете у храм. А како верник, онак за кога Господ није нека апстракција, није "највиши разум", није "животни принцип", већ Христос-Спаситељ, одједном може да престане да иде? То значи да каже: "Не, Господе, баш ме брига за Тебе, и баш ме брига за Твоју искупитељну жртву, и за Твоје Васкрсење, за основе наше вере исто тако не марим. Свиђа ми се да се излеживам на каучу и прелиставам часописе." Па, мислим, после тога сам треба да одлучиш – да ли верујеш у Бога или не.

7. Ко од рођака може да буде кум или кума детету?

- Кум или кума могу да буду старији брат, сестра, ујак, стриц, теча, ујна, стрина, тетка, или неки други рођаци.

8. Ако кума не иде у храм и сматра да може да се моли и код куће, да ли се она може сматрати кумом?

- Може и треба, само што ваши односи као да су се мало преокренули. Али, свеједно: заувек сте везане духовним везама, њих ништа не може да раскине. Везе које се дају приликом крштења су исте као приликом рођења: без обзира на то да ли вам се свиђају ваши браћа и сестре, они свеједно остају ваши браћа и сестре, исто тако је и с кумом. Али ево како се понекад дешава. Наши старији рођаци у позним годинама постају некад као мала деца по разуму, почињу да се понашају као деца. Она је отишла од Цркве, престала је да иде у храм, много тога је престала да схвата, а ти схваташ и сад треба да се побринеш да се поново врати под окриље Цркве.

9. Зашто се људи крсте?

- Зашто се људи крсте – у смислу зашто се осењују крсним знамењем? Крсте се зато што верују да крст није игра руског шаха и није начин да се попуне документа за неписмене људе, већ је симбол победе. Христове победе, а кроз Његову победу, и наше – над лукавим, грехом и смрћу. Ми, крстећи се у име Оца и Сина и Светога Духа, освећујемо свој разум, своја осећања, своје телесне снаге и говоримо да кад смо са Христом и Његовим Крстом – немамо чега да се бојимо.

10. Зашто треба носити крстић?

- Крстић је очигледан знак да смо православни хришћани. Као што војници носе еполете које означавају род војске којем припадају – артиљерци имају једне, ваздухопловци друге, граничари треће. Медицинске сестре носе црвени крст на марами као знак да се баве делом милосрђа. Постоје знаци ордена. Претпоставимо да је човек награђен орденом и да се свима онима који имају такав орден издаје специјалан знак, који се може носити уместо тог ордена. Знак означава да људи који га имају припадају неком друштву и да су уједињени по струци или по неким својим заслугама пред Домовином.

Ми, православни хришћани, окупљени смо око Крста Господњег. И човек који ставља Крст на себе каже: "Ја сам хришћанин." Кад смо се крстили свештеник нам је облачио беле кошуље као знак чистоте и светости, а затим нам је стављао крст заједно с речима Спаситеља: "Ко хоће да иде за Мном, нека узме свој крст и нека крене за Мном." Морамо да носимо свој животни крст, а крст који имамо на грудима нас подсећа на то. Васкрсење у вечном животу се може достићи само ако човек носи свој

крст. До вечног живота се не може стићи тролејбусом, а још мање у меком таксију, до њега се може стићи само трудом, напором. Господ каже: "Без обзира на то да ли желимо или не желимо, Царство Небеско се осваја подвигом." Онај ко улаже напор достиже Царство Божије. Крст нас подсећа на то.

11. Мама ме приморава да пијем свету водицу, а ја не желим. Шта да радим?

- Треба да се види због чега желиш или не желиш. Наравно, не треба пити свету водицу као својеврсну духовну дијету. Света водица није таблета и не треба је користити уместо активног угља за чишћење организма. Ако ти у том смислу дају свету воду, не треба. Такође не треба мазати бубуљице на кожи, не треба свету водицу размењивати за бубуљице. То је с једне стране.

А с друге стране, треба разјаснити, зашто не желиш? Ако верујеш у Бога, знаш да оно што нам се даје у цркви није таблета, и да је не користимо у свакој прилици. Како онда хришћанка или хришћанин могу да се одрекну свете воде? Јасно је ко је избегава – онај ко не воли Бога, ко се боји Његових светиња, ко осећа да ће кад их дотакне – нешто тамо закипети, ако не баш на кожи, онда у души. Да ли нам је страшно да у неким тренуцима пијемо свету воду ако знамо да ће у нама бити такав коктел, да нећемо добро проћи? У том случају треба да се копа мало дубље у себи. Иначе, неће бити у питању само света вода, већ треба што пре трчати на исповест и размишљати о томе шта се дешава.

12. Мама ме закршпа кад идем на пут. Мени се то не свиђа. Како се према томе треба односити?

- Према томе се може односити на два начина. Потрпи, па ћеш се навићи, ако ти се не свиђа – свидеће ти се. Шта има лоше у родитељском благослову? Ако чак нешто у нашим односима није како треба, то је прилика да се оставе увреде и да се у том тренутку православни хришћанин односи према православној хришћанки. Јасно, не можемо тако брзо да превладамо међусобне увреде, али једном-два пута дневно можеш да покажеш да си у стању да победиш своју гордост и да можеш да погледаш блиског човека на други начин. То није ситница. Главно је да се према благослову не односиш као према обреду, већ да га посматраш као излазак у сусрет другом човеку. Тада ће то уродити плодом.

13. Како да схватимо да ли човек заиста верује у Бога?

- По правилу, одговори на оваква питања се могу наћи у Јеванђељу. Господ Сам каже: "Познаћете их по плодовима њиховим." Како човек верује у Бога може се препознати ако се загледамо у то шта се око њега дешава. Исправно у Бога верују свеци. Преподобни Серафим је говорио: "Око онога ко мирно пребива у Господу спасиће се стотине и хиљаде људи." Око таквог човека се мења природа. То је управо оно што се на иконама приказује ореолом. Од свеца исходе зраци светлости Божије, које преображавају све око њега. Односи између људи постају другачији око светог човека. Ма како овај човек да се крије, ма како да се скрива, ма какве вериге да носи, мења се живот око њега. То се дешава и с људима, који нису достигли меру светости као преподобни Сергије или преподобни Серафим.

Како човек верује у Бога може се много сазнати и на основу супротног. Наизглед, ево жена иде у цркву у суботу и у недељу, и на празнике, чита јутарње и вечерње правило, поштује постове, али сви беже од ње. Сви желе само да избегну разговор с њом, и уопште да избегну општење с њом, она притом изгледа мрачно, поглед јој је тежак и мрачан. То је такође плод неправилне, изврнуте вере, односи човека према Богу и према самом себи, који не би требало да постоје. Погледајте шта се

дешава ОКО вас. Упитајте се: "Да ли се од моје вере неко запалио?" Идете у школу, на факултет, комуницирате са вршњацима. Већина њих не иде у Цркву. Да ли је бар неко од њих дошао у Цркву захваљујући вашој вери? Тако је најпростије проверити.

14. Раније, кад сам била мала, веровала сам да Бог постоји. А сад имам 15 година, сумњам да је то тачно и не идем у цркву. Како да се учврстим у вери?

- Постоје две ствари у овом питању. Ето, била сам мала, ништа нисам знала, а сад идем у школу и учим, и о Дарвину и о мајмунима сам читала, чула сам нешто о анатомији човека и о диносаурисима, сазнала сам за разне друге религије, којих има много, све знам. Постало ми је јасно да Бога нема. На све то је одавно дат одговор: "Мало знање удаљава од Бога, а право знање приближава Богу." Голубице, треба још мало да учиш, да завириш мало даље од школског уџбеника за биологију, да се сетиш да су закони физике у ствари сложенији него код Њутна, у сваком случају су сложенији од онога што се препричава у уџбенику за седми разред. А Црква никад није ни тврдила да Земља стоји на три кита, никад свети оци нису учили да је она сигурно равна, а питање око чега се она врти такође није представљало никакав предмет хришћанске вере. И тада се испоставља да Ђордано Бруно није пострадао од Католичке цркве због нових открића, већ зато што је у пракси био чаробњак и астролог. Може се сазнати много занимљивог ако човек почне дубље да копа. Могу да ти посаветујем да више учиш и да стекнеш дубља знања.

Такође, вреди поново читати Библију. Тамо, у књизи која се зове "Псалтир", на самом почетку стоје речи: "Рече безумник у срцу својем: нема Бога ". Да нема Бога не говоримо зато што смо се уверили аргументима разума, већ зато што желимо да живимо као да Бога никад није било. Недељом не желимо да идемо у цркву, да устанемо из кревета, већ желимо да се излежавамо у кревету док се родитељи не врате из цркве, да одемо негде "у провод" у центар Москве или да "одмаглимо" на неки рок-концерт. Не желимо да се уздржавамо од тога у току Великог поста, просто зато што све пупи, и сви унаоколо иду под априлским сунцем и лижу московски сладолед. И желимо да заборавивши на канон Андреја Критског и на службе Страсне седмице, у атмосфери свег овог пролећног отапања, с разним глупостима у глави, или још с цигаретом или конзервом пива, осетимо пролећно клокотање крви као необичан романтичан догађај. И још много другог почињемо да желимо. А лукави отпозади почиње да зуји: "Па, наравно, нема Бога. Ово се не сме, оно се не сме, живи како хоћеш, ради оно што ти се свиђа. Гледај како око тебе живе Вања или Пећа, или нека Елис из популарне песме." Види ко то дошаптава. Ето, размишљај шта ћеш да радиш, како ћеш да живиш, куда ћеш да идеш. Главно је чиме се завршава та стаза.

15. Зашто људи који срамоте Бога тако често лоше завршавају у животу?

- Зато што их Бог у ствари воли и жели им спасење у вечности. Боље им је да претрпе казну овде, на Земљи, него да се оставши у овом животу некажњени, муче у вечности. Господ човека исправља до самог краја његовог живота: и невољама, и болестима, и неуспесима. Дешава се да се неки тешки грешници због тога и покају.

16. Зашто је Господ створио људе који траже милосрђе и желе нежност, али понекад ови људи чине ствари, које су недостојне подобја Божијег?

- Господ је створио човека, који пре свега тражи узвратну љубав, зато што је сам Бог љубав. Главна црта нашег богоподобја је способност да волимо односно да свим бићем желимо другом добро, не због нечег другог, већ ради самог овог добра. Ова љубав може да се испољава на различите начине: и кроз милост, и нежност, и

самопожртвовање, и чврсто супротстављање греху, који може да се укорени у души ближњег. Али, ако желимо другом спасење, иза тога пре свега стоји хришћанска љубав.

А зашто радимо недостојне ствари упитај самог себе. Сети се данашњег дана. Зашто смо се као рибе ухватили на удицу на којој се налази црв? Па знали смо да тамо већ штрчи нешто због чега ће нас извући на копно! Без обзира на то продали смо се за најобичније мамце лукавог – за кутију жваке, за сласт сладоледа, за привидан значај седељки с цигаретама, за сумњиву зрелост од конзерве пива, за жељу да што пре окусимо задовољство од рђавог, прљавог пољупца. То свако од нас треба да упита себе, зашто се тако јефтино продајемо?

17. Како анђеол чува крштеног човека?

- Врло тачно речено. Анђеол је бранитељ, савременија реч је: "чувар". Видели сте да код људи који су на неким функцијама раде чувари. Они су призвани да чувају "објекат" од опасних ситуација. Обратите пажњу: чувари не лишавају овог човека на високој дужности слободе да доноси одлуке. Он сам одлучује куда ће да иде, хоће ли остати у Москви или ће се преселити тамо где се пуца. Он може да се нађе на месту на којем ће се десити земљотрес или нека друга катаклизма. Одлуку доноси свако од нас. Али притом чуварска служба, укључујући и небеску, може да нам помогне да избегнемо неочекиване опасности. Анђели-чувари нас чувају од неочекиваних авантура.

18. Због чега се закршта јело?

- Почнимо од тога да се пре јела треба помолити. Чита се молитва "Оче наш", самим тим се једење, чак и најобичније кифлице из физиолошког процеса претвара у трпезу пред лицем Божјим. Молитва означава да благодаримо Богу чак и за ову кифлицу и да знамо да је то Његов дар. Овом кратком молитвом, која траје минут, чувамо сећање на Оца нашег Небеског. Њене просте речи мењају физиологију у оно што је много достојније човека. А видљиви знак ове молитве постаје закрштање хране.

3. Научно знање

1. Зашто се појавила земља?

- На ово питање се може одговорити на различите начине. Први одговор је богословски: зато што је Господ то пожелео. Бог је створио земљу ни из чега, да би овај свет постојао, а други одговор је научни: овде може да постоји мноштво гледишта и теорија, али ми, православни хришћани, ни за једну од њих не треба да се вежемо до краја. Наука данас говори једно, сутра – друго, морамо да схватимо да је то природан процес развоја науке, који на нашу веру не може да има дубок утицај.

2. Зашто се каже да је Бог створио планету, животиње и људе?

- Зато што је пожелео да створи. И не каже се, већ је написано у Светом Писму, у Књизи Постања, на самом почетку Библије. Отвори и прочитај како се тамо све детаљно описује, прочитај о стварању света по данима, односно по етапама.

3. Да ли је истина да су постојали диносауруси?

- Поштено говорећи, нисам видео ни једног. Нисам сигуран да су заиста били онакви каквима се приказују у Зоолошком музеју, али овакве гигантске кости се могу наћи и ништа нам не смета да претпоставимо да су се на земаљској кугли у време Нојевог потопа, или неке друге земаљске катаклизме, налазила најразличитија

створења. Да ли ћемо их назвати диносаурусима или неким другим именима? Имајмо поверења у научнике-палеонтологе, људе веома поштоване струке, узгред буди речено.

4. Која животиња се прва појавила на Земљи?

- Отварамо Књигу Постања и гледамо: која жива бића су се прва појавила? – Рибе и птице. Односно, прва су се појавила створења која су живела у океану који је покривао земљу пре него што је створено копно. А да ли су то били неки китови, као морски диносауруси или планктон – остављам вама за будуће истраживање.

5. Шта је Бог прво створио – јаје или кокошку?

- Рећи ћу вам ако ми дате одговор на друго питање: колико анђела може да се смести на врх игле?

6. Да ли животиње имају душу? Ако имају куда ће она dospети после смрти?

- С једне стране, Свето Писмо нам каже да животиња, наравно нема бесмртну и разумну душу. Човек је венац творевине, како о њему говори литургијско и црквено предање. Из овога, уосталом, не проистиче да у оној новој, преображеној васељени коју ће праведници наследити после Другог доласка, неће постојати животиње. Хоће, зато што се у откровењу каже да ће лав лежати поред јагњета и да ће грабљивице бити као травоједи, односно, престаће непријатељство између животиња, међусобно убијање ради живота. Како? Одавде није могуће видети, јасно је само да ће природа бити добра и жива. Што се тиче пресељења душа животиња (говорим своје лично мишљење) то наравно, неће бити пресељење неких конкретних Бобика, Мурзика и Полкана. То ће пре бити идеал твари који ће садржати све што постоји у животињском свету, али преображено – нешто најбоље, што може бити узето од овог, како кажу филозофи, тварног животињског света, који је Бог прво створио као "веома добар". Адам је општио са свом тварју – ето на тај начин ће праведници општити у рају.

7. Како је настао Божић? Како је Марија могла да роди Исуса Христа од Духа Светог?

- Сви свети оци кажу да има тајни које се не могу објаснити буквално, које се исто тако не могу схватити разумом, као што схватамо да се на пример, приликом сабирања две јединице и друге две јединице добијају четири јединице. Постоји нешто што се може дотаћи вером. Дакле, вером се дотичемо тога да се Бог, Који је изнад света, Који је непознатљив по својој суштини, Којег ништа не може обухватити, већ Који Сам Собом садржи сву творевину – у свету појављује као мало Дете. Појављује се скоро као обичан човек, само без греха и бола. Не знамо како се десило ово чудо, али знамо само да није било овог чуда, не би било ни другог, главног чуда – не бисмо кроз Крштење могли да се сјединимо с Богом, постојала би провалија између Божанске природе и природе човека, а сад се сједињујемо с Богом у Тајни и испоставља се да нисмо туђи Самом Богу.

8. Ако се године рачунају од Христовог Рођења зашто Божић и Нова година (укључујући и оне по старом календару) падају у различите дане?

- Христово Рођење је Христов рођендан. А нова година је веома услован датум. Може се узети било која тачка времена од триста шездесет пет дана и рећи: овде се година завршава и почиње нова година. Међутим данас се, с увођењем новог календара, мислим, по Промислу, испоставило се да Нова година пада пре Божића. Каква корист од тога може да постоји? Таква што сад кад Нова година пада у време Божићног поста и кад је заиста бесмислено да се православца бави бацањем петарди и

другим разонодама, можемо да дочекамо Нову годину сасвим како доликује верницима, односно да дамо одговор пред својом савешћу и Богом како смо провели ових триста шездесет пет дана у години. И овај покајнички одговор може да нас доведе до Тајне исповести, тада ће и сам Божић за нас бити радостан празник који ништа неће помутити. Тако да уопште није лоше што су Нову годину пренели пре Божића.

9. Да ли постоји НЛО и како се треба односити према тим појавама?

- НЛО је најчешће или хидрометеоролошки аеростат, или је то сателит, или је појава из Васељене која нас окружује и која још није потпуно изучена, јер је Васељена још увек мало проучена и у нашем свету има много ствари, друже Хорацио, које су непознате нашим мудрацима. Али, понекад иза људи који се специјално и дубоко тиме баве, стоји и репић лукавог ђаволка, који човеку који се наслушао и прочитао ове фантастике, и показује сву ову ружну митологију.

10. Да ли човек сме да се занима за космос?

- Сме. Изађите лети, а најбоље је ако то буде на југу – у звездану ноћ, подигните свој поглед на горе, у висину, погледајте куполу звезданог неба и угледаћете како звезде славе Творца, видећете оно о чему нам говори цар Давид: звезда се од звезде разликује у слави и да је свет који је Бог створио, дивно леп! Тако да је чак врло добро занимати се за космос.

11. Може ли се веровати сновима?

- Зависи каквим. У принципу, за спасење је корисније да се не верује. Можемо да помислимо да је просто резултат бурно проведеног дана или филма који смо одгледали пророчки Божји глас. Али понекад има снова кроз које Господ говори нашем срцу. Уосталом, да то није прост, већ пророчки сан Господ може Сам да нас увери – или кроз то што се сан понавља или кроз нешто несумњиво кад ће нам то лећи на срце као таква увереност коју нико и ништа не може да промени; ако нема такве сигурности – боље заборавите тај сан и немојте више да размишљате о њему.

12. Кажу да православци не треба да држе пса у освештаном стану. Зашто?

- Постоји древно правило да ако пас утрчи у храм, храм треба освештати, зато што је пас, као и неке друге животиње, спадао у нечисте врсте. Међутим, мислим да се ово правило у наше време може ублажити, ево због ког разлога. Кад се уводило ово правило пси су били углавном следеће расе: пастирски, чувари и други, што је више спадало у домаће животиње. Они, наравно, уопште нису били научени да живе заједно с људима. Уводити их у кућу, исто као и краве, овце, значило је претварати своју кућу у шталу, а Стари Завет и црквено предање не дозвољавају човеку такве свињарије у буквалном и преносном смислу. Прочитавши ове речи свако нека се осврне по својој соби. Сад кад су се појавиле различите врсте домаћих паса, које је газда припитомио, које су се навикле на кућу, чисте су, умеју да се понашају међу људима, нема, мислим, обавезне забране за држање пса.

13. Који инсекти смеју да се убијају, а који не?

- Не сме се убијати просто тако, из интересовања и задовољства да мало мучимо, да се осетимо као убице. А ако пригњечите дланом комарца који вам пије крв, мислим да нема великог греха.

14. Да ли на моју душу утиче ако волим дуго да сурфујем по интернету? Како да је сачувам, шта за то треба да радим?

- Све треба радити умерено, укључујући и добијање информација из интернета, чак ако су оне потребне и корисне. Тражење ових информација не сме да се претвори у вишечасовно седење испред компјутера. Сви ми одлично знамо да је отприлике половина времена проведеног у интернету, ако оно премашује 15-20 минута, посвећена стварима са стране: случајним сајтовима, разоноди, уз помоћ којих се одмарамо од прекомерно интензивног рада. Ето, уморили смо се од штампања или читања, и већ сама рука иде према играма с пуцачинама и страшилима, и разонодама, у најбољем случају према последњим, свежим вицеима. Какво добро можемо да очекујемо од оваквог крстарења по интернету?

Како сачувати душу кад је у питању интернет могу да вам дам практичан савет. На компјутеру постоји следећа рубрика "Безбедност". Стави је, молим те, на режим, који ће спречити да се отварају странице с насиљем, с голим тетама и чикама, с превише отвореним причама, које нису предвиђене за децу. Напиши лозинке на папиру, а онда га свечано спали. Сад ни сам нећеш моћи да их скинеш. Видећеш, твоје сурфовање по интернету ће бити безбедније.

15. Жао ми је јунака из компјутерских игара који гину. Шта да урадим да би они оживели? Како се Црква односи према њима?

- То се мање односи на јунаке компјутерских игара, него на младића који оплакује неке витезове, викинге и хуманоиде. Као старији по годинама желео бих да узмем за руку овог "уседелицу" пред компјутером" и да га изведем на свеж ваздух да се проветри, да види живе људе око себе. А понекад од вишечасовног бдења пред екраном може да му се мути у глави. Ако се настави у истом духу, може доживети и то да дође до зграде у којој се држе људи којима се јако мути у глави. А кад човек изађе напоље, кад се освети, сигурно ће угледати некога кога заиста треба да пожали и коме је вредело посветити ове бесциљно проведене сате. Могуће је да ће се постидети због својих такозваних осећања.

16. Зашто још није измишљен еликсир за бесмртност? Шта мислите: да ли је то могуће?

- Сигуран сам да је то немогуће по милости Божијој. Било би апсолутна катастрофа да вечно живимо онакви какви смо сад, не достигавши меру Царства Небеског и не изменивши се изнутра. Ко би пристао да те трпи онаквог какав си сад, не годину, не пет, не педесет, већ милион година? И да никуда не може да мрдне од тебе? Замисли сад неког од својих познаника који ти нису баш превише симпатични. Да ли би пристао да га трпиш милион година? Замисли да вам неко да по флашицу и каже: "Пијте!" И вечно ћете седети и врзмати се један око другог. Још је код пагана у античким митовима најстрашнија казна била кад неко случајно или незаслужено добије бесмртност. За вечни живот човек треба да дорасте вером и животним подвигом, а не да га добије као таблету.

4. Празници, култура

1. Зашто је Васкрс главни празник?

- Зато што је Васкрс Васкрсење Христово. То је истинска основа наше вере. Ма какве метаније да чинимо, ма како да се молимо, ма каква добра дела да чинимо, да није било Васкрсења Христовог, ни по чему се не бисмо разликовали од добрих људи који не верују у Бога. Јер око нас има много људи који су по погледима на свет атеисти или блиски њима, али се понекад понашају моралније него што ми живимо. Међутим, они немају оно на чему оснивају овај свој наизглед добар живот. Ми живимо зато што

знамо: бићемо Христови и васкрснућемо са Христом. А они чине добра дела због доброг карактера, по инерцији, због васпитања, а основе нема, а ми је имамо: Христово Васкрсење је темељ свег нашег живота.

2. Зашто се за Божић ките јелке?

- Јелке за Божић су се у Русији појавиле касно, у време цара Петра Првог. Међутим, мислим да у овом обичају нема ничега што би било у сукобу с православним хришћанством, зато што је јелка пуна живота, зеленила и свежине; у зимско мртво време – то је вероватно једино зелено дрво у нашим крајевима, и оно нам симболично указује на то шта је Христово Рођење.

Исто као што овај живот који се пробија кроз хладноћу и снег, и даље постоји тамо, где нема више ни снаге, ни наде, ни топлине, а ево, јелкица живи. Исто тако се и Христос родио у хладноћи, равнодушности и злоби – таквој равнодушности да се за Њега чак није нашло место осим тамне пећине за рођење, али се Он родио и донео је живот и радост који су спасоносни за све нас. Јелка је симбол ове радости.

3. Осми март је Дан жена. Какав је то празник и да ли он доликује православуцу?

- Овај празник је прилично чудан. Тим пре што скоро увек пада у време Великог поста. У Цркви постоји празник кад прослављамо саборно, одједном, заједно све жене-хришћанке: то је друга недеља после Васкрса. Недеља Жена Мироносица. По речима празника, слави се подвиг жена које су пратиле Спаситеља у годинама Његовог земаљског служења, а по духу је то празник жена, свеукупне женске светости, која је од искона заблистала. И боље је да тада честиташ празник побожним мамама, бакама, и побожним другарицама.

4. Које књиге се могу читати?

- Јасно је какве – добре. Оне књиге у којима се говори о истини Божијој, о свецима, њихова житија, и наравно, пре свега Јеванђеље. За православца је то прва књига, а још књиге у којима нам се, и ако то није кроз живот светих, већ кроз живот обичних људи, показује трагање за овом истином Божијом: читајте Љескова, Пушкина, Достојевског, Мељникова-Печерског, Буњина, Ивана Шмељова с његовим дивним "Летом Господњим" и многе друге – читајте, зато што ћете од тога касније направити себи мостић преко којег ћете после лакше прећи на читање и схватање црквених књига.

5. Да ли се смеју читати крими-романи? Или је то булеварска литература?

- Зависи шта. Има различитих крими-романа. "Злочин и казна" је такође кримић. И тамо постоји тајанствено убиство, и напета фабула, и крај је непредвидив. "Шерлок Холмс" је такође користан кримић који може да утиче на развој наших интелектуалних способности, посебно ако се сами трудимо да анализирамо и размишљамо шта ће бити на крају. Веома добре кримиће је писао енглески писац Честертон. У једном од његових романа један од ликова је свештеник, истина, не православни, али ипак свештеник, који је разним трагичним ситуацијама приступао с духовним расуђивањем.

6. Да ли се могу читати мушке књиге?

- Занимљиво је шта подразумевате под мушким књигама? Ако се подразумевају књиге о храбрим људима, о јунацима Џека Лондона, књиге смелог Француза Диме или веома храбрих Шерлока Холмса и доктора Вотсона, то вероватно неће бити ништа лоше, а можда ћете стећи и корист и извући лекције пријатељства и верности. А ако се под мушким књигама подразумевају брошуре и часописи за неке не баш сасвим мирне мушкарце, који се веома занимају за оно што се дешава после два сата ноћу на

најбољим телевизијским каналима, наравно да је боље да се те књиге не читају, зато што од њих није далеко до демона блуда, који седи на свакој њеној страници и подмукло се смеши кад прогутамо нешто што је написано у овим књигама.

7. Да ли се може читати фантастика?

- Зависи с каквим циљем. Читати као литературу која може да да нешто корисно твојој души, тешко да вреди зато што је ова литература углавном безвредан папир, а и још зато што нас она одводи у такав свет преваре, илузија и лажног живота који за хришћанина није користан. Ми, хришћани смо реалисти, треба чврсто да стојимо на земљи, али истовремено, као што је рекао преподобни Амвросије Оптински, треба да живимо као точак: да се једном тачком дотичемо земље, а свим осталим да се устремљујемо ка небу. У овим књигама – фантастици – све су неки снови и нека магла... А ако их читаш да би их анализирао заједно са својим неверујућим вршњацима и да би аргументовао своју тачку, православног хришћанина – у том циљу можеш и треба.

8. Шта мислите о оцу Роману?

- О оцу Роману пре свега мислим да је јеромонах. А за његове песме мислим да су добре. Боље је да певаш песме оца Романа (наравно, не на служби) док идеш у школу и да певушиш на тужни шести глас неку од песама овог талентованог јеромонаха, него да певаш неку Ладу Денс или "Мистер-Твистера". Тако да, учите песме оца Романа, али немојте заборавити да нас оне само доводе до оног савршено дивног и прекрасног што нас чека у храму.

9. Да ли се могу причати вицеви?

- У принципу, у здравом хумору постоји и духовна корист и ако умемо да га употребимо тактично, не осуђујући ближњег, већ имајући у виду корист за његову душу, добра шала је разумна. Али, пази да не постанеш окорели шалјивција – то није баш најбоља репутација за православног човека.

10. Зашто су популарније књиге у којима добро побеђује зло у поређењу с онима у којима је све обрнуто?

- Авај, чини ми се да је време кад је све обрнуто управо наступило. И како често не у књигама – данас их мало ко чита – у биоскопима, у филмовима, у компјутерским играма зло побеђује добро. Раније заиста није тако било зато што је живот био више хришћански. Верујући човек зна да ће коначну победу однети Бог, истина Божија. И ми толико желимо да видимо одблеске те победе овде, на Земљи, у нашем животу, али не бива увек тако.

5. Православље и друге вере

1. Шта је протестантизам?

- Већ сама реч каже да су протестанти они који протестују, они који кажу да сматрају да је њихово сопствено мишљење, сопствени суд, сопствени разум изнад свега. Моје расуђивање је главно, сматрају они, а оно што говори Црква можда и није тако важно. Протестанти се разликују између себе по расуђивањима, али их обједињује једно: непризнавање ауторитета Цркве. Сваки протестант каже: "Не, ја више волим да верујем овако," или "Чини ми се да ово место у Библији треба схватати ево овако." Он каже да га не интересује то што су били Васељенски Сабори или то што је било људи који су имали узвишено искуство, то што су људи светог живота у различитим

вековима другачије говорили о овом или оном месту у Јеванђељу, да се нешто никако не може схватити на тај начин. Протестант ће протестовати.

2. Сад у Москви има много секти. Многе секте дубоко верују да је њихова вера истинита. Које доказе имају да је њихова вера правилна? Колико знам, нема никаквих чуда у нехришћанским религијама. И зашто, на основу чега они верују?

- Зато што безуман у свом срцу каже: "Нема Бога". Он не говори зато што је главом испитао и нашао тачне доказе и не говори зато што је нешто схватио, већ зато што се у његово срце поткрала нека црвоточина и изврће правилно виђење онога што се дешава око нас. Ето, исто се дешава и са секташима и незнабошцима око нас. Чуда, само лажна, могу да постоје и код њих. Још у првом веку, за време апостола Петра неки Симон чаробњак је летео изнад града Рима и није га, као страног мађионичара Давида Коперфилда, видело хиљаду људи, него цео Рим; и он је лебдео с много компликованијим фокусима. То је било чудо, само лажно, привид, фантом, како кажемо на богословском језику. И овог фантома, фатаморгану, људи могу да мењају. Али кад ова фатаморгана стане поред истине Божије, поред Цркве, она ће се расејати као дим. Што више вере будемо имали, биће тим мање таквих фатаморгана. Оне неће имати куда да се дуну, одуваће их ветар благодати из наше престонице.

3. Шта треба радити ако је близак познаник доспео у секту и не слуша више никога, неће чак ни у храм да иде?

- Ако никога не слуша, вероватно може да се учини само једно: можемо да се молимо. Притом је добро ако се човек не буде молио сам, већ, по јеванђељским речима, ако се скупе двоје или троје, они којима је он такође близак, и ако због њега преузму на себе неки молитвени подвиг, а још је боље ако то буде по благослову свештеника.

4. Ко су то масони?

- Масони баш и не желе да људи знају ко су они. Већ то нас наводи на мисао да је тешко да су то врли, чисти и искрени људи. Поштен и добронамеран човек нема разлога да крије организацију у којој се налази, и дела која чини. Шта они тамо заправо раде мало ко зна заиста, али једно је јасно: они нису пријатељи наше Цркве и ништа добро од њих не можемо да очекујемо.

5. Бака каже да не смем да разговарам о Богу с људима на улици. Зашто? Па они показују и поклањају лепе књижице.

- Није баш да уопште не смеш. Треба поштовати нека правила опреза. Јер, придржавамо се извесних саобраћајних прописа, кад прелазимо улицу: гледамо налево и надесно, нећемо прелазити без нужде на црвено светло. Тако је и овде. У општењу на улици с људима који се називају хришћанима – неправославнима, јеховистима, молоканима, треба поштовати правила духовне безбедности. Може се запамтити неколико простих правила. На пример, људи вам нуде да читате Свето Писмо, да поставите питања. У том случају можете да кажете да сте ви православни хришћанин, биће вам драго да прочитате с њима Свето Писмо и позивате их у следећу недељу на богослужење у храм у који идете. Нека дођу на почетак службе, мало стоје, помолете се, а после службе ћете ви, а још је боље, свештеник, поразговарати о питањима из Писма која их занимају. Сад сте заузети и не можете с њима да разговарате, а после службе ћете сигурно разговарати. Уједно ћете видети да ли ће доћи до храма.

Важно је такође да упамтите правило да треба да разговарате на оне теме о којима можете јасно да расуђујете. Апостол Петар каже: "Будите увек спремни да свакоме ко захтева одговор од вас о вашој нади дате одговор с кротошћу и свештеним

страхом." Ако чврсто знате како у овом питању верује Православна Црква, и како о томе говори Свето Писмо, можете смело да наведете ове речи у спору. Ако нас питају о ономе што не знамо боље је да избегнемо празан разговор. И уопште, све ове беседе треба да водите ако сте у стању да сачувате унутрашњи мир у себи, не раздражујући се, не љутећи се на агресивне и у суштини несрећне људе који се према нама лоше односе. Они и даље пребивају у својим зблудама и далеко од Православне Цркве. Ако споримо с њима сажаљевајући их и желећи да их приведемо спасењу, тада можемо и треба то да чинимо. А ако желимо просто да их победимо у спору или дискусији, боље је да се просто помолимо и да их заобиђемо.

6. Зашто неки секташи такође носе крст?

- Врло малобројни. Управо секташи их уопште не носе, зато што су протестанти, они као светињу не поштују ни Крст Господњи, ни иконе Мајке Божије. Ако видимо крст то су најпре представници католичке, јерменске или источних (египатске, коптске, сиријске, етиопске) црквава, који су се "отцепили" од Правослаља. Крст носе и расколници: "истински православни", "слободни православци", који од тога не постају бољи. Не ради се само о томе да се крст носи на грудима, већ о томе да се он као послушање Богу и Цркви пронесе кроз сав свој живот.

7. Да ли се може читати Библија и Јеванђеље које је мама добила у секти?

- Треба видети да ли је на почетку Библије или Јеванђеља написано "Синодални превод", који је у нашој Цркви начињен по благослову светог митрополита Московског Филарета у 19. веку и који је први пут издат 1876. године. Ако је то управо тај превод онда није важно ко га је издао. А ако су то неки модерни преводи који су се сад тако намножили, боље је не читати, јер тамо може бити изврнут смисао Светог Писма. Још, постоји протесантска Библија и Јеванђеље с неким коментарима и допунама. Они се обично називају "Питања за учење ради усвајања Светог Писма" или другачије, али у суштини представљају навођење, које омогућава да се Реч Божија схвати не онако заправо јесте, већ онако како они желе да истумаче. Боље је да се ови цитати и питања уопште не читају.

8. Католици и протестанти се такође моле. Зашто се наша вера сматра правилнијом?

- Не моле се само католици и протестанти. Моле се и муслимани, и Јевреји, чак и будисти и хиндуси се моле, пагани – шамани и жречеви се такође моле. А како су се молили Валови жречеви! Ко је читао о пророку Илији зна да су се ови жречеви молитвом надметали с пророком: бичевали су се и секли ножевима да би молитва била успешнија. Ако се човек моли, то још није сведочанство о правилности његове вере. Наравно, боље је молити се него то не чинити, али се увек поставља питање – коме и за шта.

Која је вера права, како изабрати? Чиме хришћанин може да се руководи? Из тога што постоје различити степени приближавања истини не значи да има много истина. Јер, ми не живимо као будисти којима је оснивач њихове доктрине говорио: "Дајем вам само шаку истине, а још их је много расејано по целом свету. "Нама је Христос Спаситељ рекао друго: "Ја сам пут, и истина, и живот. Нико не долази Оцу осим кроз Мене." Знамо да је Христос једини ко може да нас води у Царство Небеско. А даље је све једноставно: треба видети која црква у току своје историје највише испуњава речи Христа Спаситеља, која се ничега није одрекла, ништа није укинула и није унела никакве специјалне формуле, које изврћу Јеванђеље. Свако ко се загледа видеће да је то Света Православна Црква. Ми немамо епископа којег би сви морали да

слушају заборављајући на сопствену веру и морално осећање, као што то треба да чине правоверни католици. За њих је римски папа ТАКАВ глава Васељенске цркве који може да објављује и нове догме, да учи новом моралу, а сви треба да га слушају и да му се повинују. Ми немамо такав однос према вери да се не молимо за покојнике, да не поштујемо Пресвету Богородицу, свеце, да сматрамо да наш живот после након што смо поверовали, ништа не значи за спасење, као што уче протестанти.

Православна Црква је чувала и чува Реч Божију, верност Јеванђељу, она води своје порекло од Спаситељевих ученика – апостола, којима је сам Христос дао власт да везују и да решавају, којима је дао дарове Духа Светога, Који је у њима и њиховим наследницима поставио истинско свештенство. Сам Христос је за услов спасење дао наше пребивање у Цркви. Сигурно знамо: ако је човек знао за Христа, ако је чуо Јеванђеље, видео куполе православне цркве и прошао поред тога, такав одводи себе од пута ка спасењу. А ако се родио у њој, ако је живео, веровао, исповедао се и причешћивао се, а касније је постао равнодушан, почео је да живи онако како хоће, он сигурно није на путу ка спасењу. Теофана Затворника су једном упитали да ли ће се католици спасити. Он је одговорио: "Не знам да ли ће се спасити католици, али знам да се ја без православља нећу спасити."

9. Да ли постоји причешће у службама других вероисповести?

- Постоји оно што они сами сматрају причешћем. Чак су и протестанти који су се одрекли од седам тајни оставили две – крштење и причешће. Тим пре литургијска богослужења имају представници древних цркава: католици, Јермени, Копти, Етиопљани. Одговор на питање да ли се сматра истинским или неистинским оно што се код њих дешава може се наћи у нашем учењу о Цркви. О протестантима се одмах може рећи: Евхаристија је оно што је Спаситељ поверио епископима и свештеницима које су рукоположили апостоли. Зато тамо где нема право свештенства, нема ни истинске Евхаристије. Тамо може да постоји неко сећање на Тајну вечеру, само не истинско Тело и Крв Христова с којима се човек сједињује под видом хлеба и вина.

У неким црквама су се сачували свештеници које су рукоположили апостоли. Али зар у току дугих векова могу постојати две Евхаристије, подједнако спасоносне, Христове, и да немају никакве везе између себе? Зар се Тело Христово може поделити? Зар Христос може да се подели? Зар Црква може бити подељена хиљадама година кад је Христос рекао: "Створио сам Цркву Моју и врата паклена је неће надвладати." Полазећи од тога који одговор се даје на ово питање вреди размислити о истинитости Евхаристије у оним хришћанским заједницама које су отпале од Православне Цркве.

10. Мој тата је католик, а мама је православна. Свако од њих ме вуче у своју веру. Шта да радим?

- Не треба се руководити овоземаљским побудама, ма како оне биле важне. И чак не ни љубављу према мајци или према оцу. А тим пре не следећим побудама: "Моја мама је из Италије. И ја ћу бити католик као мама. Отићи ћемо на распуст и примиће ме на школовање на католички факултет у Риму." Или: "Мој тата је православац, ради у администрацији председника Путина, који је исто тако православац, како смо чули. Ето, и ја ћу порастати и такође ћу постати велики човек. Код нас у Русији је данас перспективно бити православац." Оваквим разлозима се такође не смете руководити. Треба да се потрудите да сазнате по чему се православна вера разликује од католичке, која је ближе ономе чему нас Господ учи. А после тога треба да свесно и коначно начините свој избор. Који избор ће начинити поштен човек, знам, али ти засад то нећу рећи.

6. Како бити православац данас? Како се треба молити?

1. Због чега идемо у храм?

- Волео бих да чујем због чега верујете ако постављате тако паметна питања. Вероватно не идемо у храм да бисмо попричали с другом или с другарицом о својим школским новостима, или зато да би нас свештеник похвалио кад нас види: "А, Васја, браво, ти си усрдан, усрдан молитвеник" или да нас бака која стоји код свећњака доведе пред исти и постави нас за колегу у овом веома одговорном послу – да пратимо како свеће горе, већ идемо у храм код Христа, идемо, као што апостоли нису могли да не иду за Христом, иако им је било много теже него нама: много тога су морали да оставе, од много тога су морали да се одрекну, али без Христа нису могли да живе. Тако и ми не можемо да живимо без Христа.

2. Да ли неко може да натера човека да иде у храм?

- Пословица каже: невољник није богомолник. Црквена пословица! То значи да никоме не можеш насилно да усадиш своју душу и никога не можеш на силу да натераш да буде верник. Шта можемо да урадимо? Не да вучемо наше сестре, браћу и другове из разреда који још нису поверовали у Бога, већ да живимо тако да они гледајући нас, пожелеле да схвате шта то ми имамо у својој души и у свом животу што они немају и због чега је њихов живот празнији и да сами за нама крену у цркву Божију. Само тада ће њихова вера бити права православна вера.

3. Ако родитељи не верују у Бога, а ја верујем, и они ме не пуштају у храм, шта треба да радим?

- Треба запамтити то да се повиновање људима, а родитељима посебно, простире веома далеко, али не даље него Оцу нашем Небеском. Треба да имамо на уму и правило да ако живимо с нашим блиским, који не верују у Бога, треба да будемо чврсти у исповедању вере, али бесконачно благи у опхођењу с њима. Ако ти на пример, наређују да у недељу, уместо да идеш у храм, опереш судове, ољуштиш кромпир и обавиш још неки посао, устани два-три сата раније, опери судове, ољушти кромпир, избаци ђубре и после тога иди у храм.

4. Да ли могу да сматрам себе православном, ако верујем у Бога, али не могу да идем у цркву?

- Шта то значи не могу? Ако сте приковани за одар болести, наравно, не идући у храм, али много се молећи, можете да сматрате да сте православни. Ако су вам родитељи такви да вас закључавају код куће за време богослужења и не пуштају вас у храм, а ви свом душом чезнете за храмом и молећи се код куће због тога не можете да дођете на богослужење, не љутећи се на родитеље, молите се пред иконом, молите се за њих, да Господ омекша њихове душе, наравно да сте верујући православац. А ако недељом уместо да пођете у храм идете да се забављате, сами размислите о томе колико дубоко верујете у Бога.

5. Зашто желим да одем у цркву, али не могу?

- Јаој, што је страшно! Ето, било је страшних грешника који су хтели да уђу у храм, али их невидљиве силе нису пуштале, као што је, на пример, Марија Египћанка, која је касније постала светица, хтела је да целива Крст Господњи, али ју је нека сила спречавала, зато што је имала тежак грех на души. На основу свештеничког искуства знам да има људи који као да жуде за Црквом, као да су душом у њој, а грех их не

пушта; дође човек у храм једном, други пут, на Литургију, по ко зна колико десетина пута иде, иде као неки Одисеј кружи или као Јеврејин у пустињи лута четрдесет година док не дође до обећане земље. Не мислим, голубе, или голубице, да си ти већ толико згрешио или згрешила да те Господ не пушта. Можда треба да учиниш само једно: да покажеш одлучност и да прекорачиш праг. А ако не можеш сама, замоли некога: узмите ме за руку и уведите у храм. Једном ће да те уведу, а после ће већ бити једноставније.

6. Зашто не сме да се ради у недељу?

- Није баш да не сме. Не сме да се ради за себе. Човек не сме да се бави обичним свакодневним пословима: не сме да одлаже за недељу прање и чишћење или да закаже генералну пробу за недељу. То не значи да не може да оде код друга и да му помогне, да поспреми за малим брацом играчке или да помогне родитељима у нечему што је хитно. Али треба да имамо на уму да за нас треба да буде главно одлазак у храм Божји и молитве у цркви, али не зато што то захтева дисциплина. Свака недеља је мали Васкрс и ми не можемо да се одрекнемо таквог празника, ове основе наше вере, о којој смо малопре говорили.

7. Како да постим?

- У принципу, дођи да попричамо како да постиш ако немаш с ким другим о томе да разговараш. Главно је: треба постити тако да пост не буде дијета, већ духовна вежба и уздржање Христа ради.

8. Да ли могу да једем рибу у среду или петак ако то има за ручак у школи?

- Ако се ради о фашираној, рекао бих да не треба да се једе за време поста, већ треба појести само гарнирунг, и Господ ће укрепити подвижника, али риба може да се једе, само да буде у првој младости, а не у трећој или четвртој.

9. Да ли због школе могу да пропуштам велике празнике и храмовне славе?

- По договору с родитељима, по договору с духовником, кад нема другог излаза и ако то због твог успеха у школи није могуће, пропусти. Али кад рецимо може да се оде на рану службу и да се закасни само на почетак предавања, боље је да тако урадиш.

10. Како се треба припремати за исповест и причешће и које молитве треба читати?

- Као прво, то никад то не треба чинити површно, у журби и немарно. Никад не треба да идемо да се исповедамо ако не осећамо у себи покајничке побуде, осећај да за овај грех треба да принесемо покајање Спаситељу и да кажемо да смо криви. Не треба то чинити из пристојности или зато што нам родитељи наређују или зато што нас је пред свештеником срамота што одавно нисмо били на исповести. Због тога што на исповест идемо код Христа. А треће – треба томе посветити две-три вечери и после вечерњих молитава анализиратаи свој живот од последње исповести до данашњег дана. Ко се први пут исповеда – то је за све време откад памти. И оно за шта вас савест буде прекоревала, за шта ће лукави дошаптавати: "Баш то немој да кажеш," то и реци пред Крстом и Јеванђељем. А од молитава, као прво треба да се трудимо да не скрађујемо јутарње и вечерње правило и да прочитамо правило пред Свето Причешће.

11. Треба да се причестим, а ручак у школи није постан, шта да радим?

- Наравно, јела с месом немој да узимаш. А остало – по твој нахођењу, храна сад често представља такву папазјанију да је тешко рећи од чега се уопште састоји.

12. У правцу које стране света се треба молити?

- Не треба се молити у правцу стране света, већ Светлости истине, Која јесте Господ наш Исус Христос. Али, наши православни преци су градили своје куће тако да прозори гледају на исток, да се угао с иконама налази на истоку, да би ујутру кад устајемо на молитву, сунашце завирило кроз прозор и да бисмо заједно с мисаоном светлошћу видели и тиху светлост сванућа која тако греје душу сваког од нас. У последњој деценији зграде се граде како коме падне на памет и зато је разумније имати у својој кући молитвени угао, који би ако је могуће, био у предњем делу, да улазећи у собу не бисте морали да се окрећете за неких 180°, већ да се прекрстите на молитвени угао. Али ако је то због нечега немогуће – смета орман или специфичан распоред просторија, ставите икону на неко достојно место да бисте могли да јој приђете и помолите се.

13. Како треба да се молим да добијем добре оцене?

- Као прво, треба се молити Самом Спаситељу, зато што је Он главни Учитељ, Учитељ свих православних хришћана и треба се молити оним свецима који су се сами подвизавали у делу учења, који су у томе имали успеха, или обрнуто, који су на почетку имали тешкоће, а касније задивљујуће успехе. На пример, сви знате за преподобног Сергија да дуго није имао успеха у учењу, али је због силне жеље и молитвеног расположења касније много постигао. Треба се молити светом Јовану Кронштатском који је такође, кад су га дали на богословију прво учио толико лоше да замало да га истерају, али је уз помоћ молитве то савладао и сад му се већ молимо и чекамо помоћ од молитве која му је упућена. А још они који су се већ одлучили шта ће радити у животу нека се постарају (уз помоћ одраслих или нека духовник посаветује) да нађу оног свеца који је покровитељ те струке. На пример, преподобни Максим Грк се сам бавио преводима светих отаца Цркве, зато ће помоћи и другоме ко се занима за стране језике и ко преводи. Свети праведник Јосиф Заручник је, како каже предање, био столар и може да буде покровитељ људима који се баве занатима. Тако се може наћи свети покровитељ за свако добро дело.

14. Да ли треба да се молимо кад шијемо или цртамо?

- Увек је добро молити се. Апостол Павле каже: "Увек се радосно и непрестано моли" – не у том смислу да је потребна нека дисциплина: ето моли се од три до шест непрестано! Уопште не, већ просто, као православац да се не моли? На пример, везем и моја иглица час пуним везом, час покрстицом ствара неку дивну слику. Сама душа жели да каже: "Дивна су дела Твоја, Господе!" А ако нешто не иде како треба, опет ћеш рећи: "Благослови, Господе, ја немам снаге, али Ти можеш да ми помогнеш," – ето тако се и учи да се молиш.

15. Ја слушам савремену музику, да ли је то грех?

- Боље је слушати савремену музику, ону која је савремена за сваки век. То је музика, и савремена и вечна, написана и у наше време, и у разним вековима, али се у њој може наћи много тога што је сазвучно нашој данашњој души, различитом расположењу, различитим карактерима. Ако твоја душа пева – укључи увертуру Чајковског 1812. године и слави заједно с Отацбином Рођење Христово; ако си тужан или ступаш у дане Великог поста и тешко ти је да укључиш црквене песме кад учиш, укључи Баха – "Страсти по Матеју" или "Страсти по Јовану", то ће твојој души дати добро расположење. Узгред речено, ако учиш немачки језик, то ће ти помоћи да чујеш добар немачки. Ако просто с пријатељима идеш на пикник, понесите касету с

"Годишњим добима" Антонија Вивалдија, и она ће дати такву лепоту света који нас окружује да ћеш нехотице прославити Творца. Наравно, то и треба слушати, а не оно што гуши звуке Божијег света.

16. Да ли смем да слушам класичну музику?

- И смеш и треба да слушаш. Дешава се да неки кажу: ето, преподобни Сергије није тамо, у својој пустињи, слушао класичну музику. Наравно да није. Ни преподобни Сергије, ни многи други свеци нису слушали класичну музику, чак ни црквено појање. Али ко је од вас – нека дигне руку, достигао већ такав степен савршенства да може да се упореди с преподобним Сергијем? Значи, одрицање од добре музике класичне музике не потиче од тога што смо тако јаки верници, већ од наше лењости, од тога што нам је заправо пријатније и лакше да слушамо неку познату поп-групу или модерну певачицу, али се стидимо да признамо да нам је тешко да слушамо Баха или Чајковског: овде треба размишљати, душа треба да ради и почињемо да се кријемо иза тврдње да ми, православци, не треба да слушамо класичну музику.

17. Да ли смем да слушам још неку музику осим духовне?

- Само не било какву, ону уз коју играју трбушне плесачице или људи падају у нирвану или губе сваки образ и подобие Божије, и постајући налик на ђаволе скачу у свим правцима, већ танану, паметну и добру музику можеш и треба да слушаш, зато што на пример, седиш и радиш геометрију, а још се ниси научио да се молиш Исусовом молитвом, онда укључи на пример, Моцарта и Чајковског и видећеш да ти се паралелне праве неће пресећи и добићеш петицу за задатак и душа ће ти бити спокојна и сам ћеш мирно и без љутње приметити да ти нису дали три задатка, као обично, већ су ти задали читавих пет.

18. Да ли смеју да се слушају сатанистичке групе. На пример, металци?

- Питање на питање: да ли човек може да лежи на тигању у паклу и да се наслађује? Да ли може да осећа мирис сумпора и да буде блажен? Да ли може да се храни помијама и стиче духовну корист? Размисли и одговори.

19. Сад у Москви има много металаца и других праваца. Да ли човек може да воли такву музику и да ли је то "дечја игра", као што је рекао један свештеник?

- Дечје игре су ипак нешто друго. На пример "скалки" (у буквалном преводу: "варјаче", односно то је игра која подсећа на бејзбол), "штандер" (игра која подсећа на "између две ватре", само што нема линија, "пионирбол" (игра која подсећа на одбојку) и неке друге игре... То су дечје игре. И ту може да се сломи рука или нога, али је ипак то прилично безопасно. А металци – то су игре, па ако су дечје, онда су игре ђаволчића. То су управо они ђаволчићи који да би угушили у себи глас савести који им смета да живе без кочница, праве такав жагор и буку у својој глави и души да тај глас и не чују.

20. Да ли сме да се освештава телевизор, касетофон и томе слично?

- Може да се освешта све што није нечисто, само што сам се сретао са случајевима кад је телевизор после освештања престао да ради. Тако да знајте да и то може да се деси. Благодат Божија заиста озбиљно делује.

21. Да ли смем да се играм на компјутеру?

- За душу је штетно играње игара на компјутеру. Мислим да компјутер треба користити за директну намену: треба лепо да напишеш реферат, да припремиш

извештај – откуцај на компјутеру, покажи да умеш да радиш на тој машини, али, наравно, немој да отвараш пасијанс, то није занимација за православног човека.

22. Да ли смем да се играм на компјутеру за време поста?

- Не само за време поста, него ни од Божића до Богојављења или на друге празнике – то није најдостојнија занимација за православног дечака. Боље је да не играш.

23. Да ли смем да гледам телевизор за време поста?

- Подвижници су се у ранијим вековима за време поста потпуно осамљивали од људског друштва, а ти се осами макар од телевизора.

24. Зашто данас у Русији постоје репери, металци, панкери, анархисти, а нема нормалних? Зашто су руски момци примили ове глупости из Америке и других земаља?

- Па, питање показује да су се нормални још увек сачували, иако им се чини да их има тако мало да се не могу рачунати. Јер, онај ко поставља питање не сврстава себе у репере, панкере или анархисте. Ништа није примио ни из Америке, ни из Кине, ни од Мао Це Тунга, ни од Че Геваре. Има још оних седам праведника ради којих Господ може да спаси град – сећате се овог места из Светог Писма? Тако да нећемо очајавати.

25. Да ли смеју да се носе мајце са сликом популарних група?

- Могу, само наопако.

26. Како се ви односите према популарним рок-групама?

- Горе него према непопуларним. Зато што популарне људи више слушају, па је више и штете од њих.

27. Како хард-рок утиче на мозак?

- Врло просто. Од мозга ништа не остаје. Остаје само рок, толико тежак да може да доведе до клинике или до душевне болнице или до других стања још опаснијих по душу.

28. Да ли смеју да се плету и носе огрлице од бижутерије?

- Колико знам, огрлице од бижутерије су веома популарне међу девојкама младог и прекрасног узраста. Знам да има и огрлица од кончића, од перлица, чак и с полудрагим камењем – код богатијих девојчица. Па добро. Такве огрлице воде порекло од "хипика" – деце природе, која су хтела да постану налик на цвеће. Али, ми смо то одавно заборавили. Значи, огрлице од бижутерије су просто начин да не оптерећујеш маму да ти буши уши или купи златан прстен или ланчић, исте као што има Даша, а можда је боље да сама нешто исплетеш него да гњавиш родитеље.

29. Како се ви односите према телевизији?

- Један древни подвижник, Максим Исповедник говорио је да нема ствари лоших по својој природи, већ постоје ствари лоше по својој употреби. Телевизор сам по себи није лоша ствар: диоде, полупроводник, течни кристали и остала научна фантастика, само што се он сад углавном лоше користи. Данас није могуће укључити телевизор и не видети прљаву рекламу, нешто саблажњиво или нешто што рецимо, не доликује младом или старијем православном хришћанину да гледа за време поста. Тако да ако се говори практично, гледајте бирајући пажљиво, и најбоље касете. Посаветујте се с

духовником, с родитељима, са старијима које поштујете о томе шта је боље да гледате, што ће бити корисно за вашу душу.

30. Како "метал" утиче на људски мозак? Како објаснити агресију после слушања такве музике?

- Дакле, метал је вероватно метални хард-рок. Ево о чему се ради. У основи музике се налазе два принципа – претежно мелодијски, јантрички, односно душевни, као у црквеним песмама или у нашој народној музици, или претежно ритмички, или тантрички, агресиван. Да би се схватило одакле потиче ритмичка музика сетите се игара неких црнаца или Индијанаца, или шамана за време неке радње – или пре убиства слонопотама или поводом сахрањивања вође и његових педесет жена, да би имао с ким да буде на оном свету. Ето, под руководством шамана игра цело племе. Како они играју? Баш као металци. У жестоком ритму. Брже, брже, гласније, гласније – и шта се касније с њима дешава? Касније бивају ван себе, с пеном на устима, падају на земљу с удовима који се тресу. Исто се дешава и с металцима. Да ли је јасно одакле рогови вире?

31. Каква је православна тачка гледишта на велики спорт?

- С православне тачке гледишта велики спорт није баш тако велик, уопште није тако огroman као стадион "Лужњики" или Олимпијада која се непрестано преноси на свим каналима. Апостол Павле каже да је духовно вежбање много корисно, а физичко вежбање је мало корисно. Не каже да је штетно, да ваши мишићи треба да буду слаби, а тело млитаво, не, већ просто код хришћанина мора да постоји хијерархија. Ако се ујутру после молитве полијем хладном водом, радим вежбе, оптрчим круг око зграде, то је добра и природна ствар, али ако до изнемоглости лежим на гимнастичкој греди, пумпам мишиће уз помоћ тегова и још, не дај Боже, користим специјалне препарате да бих по својој моћној телесној грађи подсећао на горилу или орангутана, наравно да неће бити никакве користи, већ може да постоји велика штета. Скоро никоме не бих посаветовао да се бави великим спортом: ту има више искушења и штете него користи и за душу, и за тело.

32. Да ли родитељи могу да кажњавају децу због лоших оцена?

- Дечице моја, не само да треба, већ и морају. И чак је речено у Светом Писму да онај ко жали прут не жали сина. Не у смислу да обавезно треба све шибати, већ да је лажна концепција васпитања која тврди да децу ни због чега и нипошто не треба кажњавати, нека се, веле сами развијају, отварају као неки цветови, а ствар родитеља је да стоје по страни. Не, ми више не живимо у оном рају у којем су живели Адам и Ева, већ живимо горе, носећи у себи нека семена греха. И она ће такође давати изданак ако не буде доброг вртлара који ће оплевити где треба, а негде и погазити ове изданке (а главни баштовани у овој башти су наши родитељи) а ако се то не ради, израшће само коров који ће угушити све истинско што би могло да се роди.

33. Каква су наша права ако нас учитељ задржава за време одмора?

- Мислим да имате највеће право, право да трпите и да се повинујете у послушању и да тако васпитавате своју душу за Царство Небеско. А онда да уштедите време у трчању ходником, клизању на торби и неким другим разонодама које нису обавезне.

34. Да ли има смисла да постанем војно лице?

- То, голубе, сам треба да решиш. Али ако се питање састоји у томе да ли православца може да буде војно лице, наравно да може, само што је тај крст бесконачно тежак, зато што се православном војнику, официру и борцу, не дозвољава много онога што себи дозвољавају неверујући. Не треба да пије вотку, треба да чува верност не само на речима, већ и на делима: вери, отаџбини и својој породици. Можемо да ратујемо, али не смемо да мрзимо непријатеље и треба да се задовољавамо малим, сам знаш, на пример, колика је сад плата војних лица, али ако не идеш да би се шепурио у мундиру и командовао другима, већ зато што волиш своју домовину и хоћеш да чиниш њену част и славу и да јој помогнеш у тешко време, иди, али знај да је то тешко.

35. Да ли сме да се иде у лов?

- Историјски, лов за православца никад није био забрањен. Не смеју да иду у лов свештеник и клирик, зато што не треба да учествују у било каквом убиству. А обичан човек може да иде у лов. У самом лову нема несумњивог греха. Грех је ловити због адреналина, грех је ловити ради наслађивања убиством, грех је ловити тако да се тај лов претвара у ловокрађење, у убиство ради убиства, ради велике зараде.

36. Моја кућа је стара и кад долазим у њу неко ме гуши.

- Ма шта ти је, вероватно се код тебе просто прозорчић не отвара и радијатори добро греју. И мене кад долазим кући (иако је зграда нова) неко гуши, па одмах отварам прозорчић, покушај и ти исто то да радиш. А ако не помогне, изговори: "Да воскреснет Бог и расточатјса враги Јего..." и попиј воде из светог извора и све ће бити као руком однето.

37. Зашто моја сестра сматра да не могу да идем у цркву у овом узрасту (10 година)?

- Зато што она сама очигледно није навикла да иде у цркву. И можете да урадите само једно: да је без љутње, врло пристojно и ненаметљиво замолите да вас одведе до храма пошто је још увек рано да сами у том узрасту путујете великим градом. Ако сестра не жели да улази у храм нека стоји код врата или нека сврати – не да се моли, наравно, већ само да слуша шта се пева и да вас причека. Можда ће и пристати.

7. Грех

1. Шта је грех?

- Грех је једна рупа; на пример, постоји дивна-предивна слика или марама, као што можда нечија мама носи мараму из Павловог Посада, она је предивна. И одједном се на овој марами, као на слици нашег живота појављује рупа, и то не да се просто појављује, ми сами као да је цепамо помало, копамо, копамо док се не појави, и она прво још није толико велика и неприметна је, може да се зашије. Али, ако наставимо, ускоро ће уместо мараме остати само рупа; ето то је грех: прво мала, а затим све шира рупа, и треба да пазимо да не пропаднемо кроз њу!

2. Како мирјани да се кају?

- Како да се кају? Треба да се кају искрено. И свештеници, и мирјани, и монаси, односно кад идемо пред Крст и Јеванђеље, не треба ништа да сакријемо и да варамо, не треба да остављамо неке грехове за резерву, до следеће исповести или до другог свештеника. Дешава се да човек мисли: ето, нећу то да испричам свом свештенику, него ћу овај грех да кажем оном и оном, иначе, шта ће мој свештеник да помисли о мени? Наравно, на исповест треба ићи с чврстом намером да се том греху више не

враћамо. Можда у томе нећемо увек имати успеха, али хришћанин је дужан да жели, да искрено жели и да се бори са својим греховима.

3. Адам и Ева су учинили ужасан грех – који?

- Који? Онај који свако од вас понавља сваки дан. Овај грех се назива грехом непослушања. Кад нас Господ, а кроз Њега људи, старији, наши најрођенији, уче да поступамо по истини Божијој, а ми желимо да поступамо онако како ми хоћемо. Ето, Адам и Ева су такође хтели да живе како они хоће – због тога су и били кажњени.

4. Зашто је Каин ставио себи печат на чело и на руку?

- Каинов печат је знак тога да се човек који се предао ђаволу мења. Он се не мења само по души, већ му ње мења и цео лик. Погледајте човека који очигледно греши: ето, на пример, лопов, рекеташ. Чак и кад се погледа његово лице може се видети да је он и као човек, али као да и више није, него делимично. То се Каинов печат, печат лукавог појављује на његовом лицу.

5. Господ је казнио људе из Содоме и Гоморе због њихових грехова. Али у овим градовима је живела побожна Лотова породица. Господ је послао анђела да им каже да иду. Анђео је рекао да оду, али не осврћући се. Лотова жена се осврнула и претворила се у стуб од соли. Питање: да ли овај стуб данас постоји?

- Наравно да стоји, куд ће да се дене? И од таквих стубова је на земљи направљена читава ограда, може да се постави око екватора и она ће обухватити читаву земљину куглу. Јер, шта је то стуб од соли Лотове жене? То је кад знамо шта је одвратан, гадан и прљав грех и да постоји пут којим од њега може да се оде и Господ нам помаже да идемо и даје нам снагу, изводи нас – и води нас за руку! Као Анђео Лотову породицу, али ми на крају желимо да се још једном осврнемо, да се утешимо овим прљавим, одвратним грехом, ма какав он био, нећемо сад конкретно да га називамо, и ето, кад се окрећемо, испоставља се да више не можемо да одвојимо поглед од њега и постајемо управо као онај стуб од соли, којих има толико много!

6. Ето, ја сам крштена, али не могу да целивам икону кад одлазим из цркве, шта да радим? Можда да учиним нешто тако да постанем некрштена, зато што не верујем у Бога, а то је велики грех. Свештеник ми је рекао да у мени седи ђаво. Да ли је то истина? Да ли то може да пређе по наследству?

- Демони се не остављају тестаментом и не оверавају се у суду – они се не преносе ни на који начин, тако да што се тога тиче можеш да будеш мирна, голубице. Ако си крштена, а не верујеш у Бога, онда је то с твоје стране неки неспоразум. Ако си била крштена у детињству, твоји родитељи и кума је, наравно, требало да се побрину да те науче православној вери, а ако си се сама недавно крстила, онда је то, опрости ми, нека глупост. "Желим да се родим за нови живот," говори крштен човек, "растајем се од своје греховне прошлости." А онда иде, насапуња конопац да се обеси и каже: "Ја не верујем, хоћу да се родим назад, да будем некрштена, ето у том новом духовном животу," и тако се и обеси на том конопцу. Тако да треба озбиљно да се осветиш у овом животу. Ако не верујеш у Бога, не буди лицемерна, засад немој да идеш у храм и размишљај, гледај шта те спречава да поверујеш. А ако си свесна да си крштена и да си православна, избаци те глупости из главе.

7. Оче, ја имам веома лош карактер. Понекад не желим да живим. Загорчавам живот себи и околина својим понашањем. Љутим се сваким поводом. Молим Господа

да измени мој карактер, али без успеха и почињем да ропћем. Молим вас, кажите ми како да се молим и коме и шта да радим?

- Што се тиче молитве, очигледно је да се већ молиш, али осим тога што се молиш треба још и да делаш. Прво дефиниши шта је у твом карактеру најгоре: раздражљивост, или самољубље, или лењост, која је често другарица раздражљивости. Ето, нађи ове две-три главне мане и најкасније сутра започни борбу с њима. Духовни живот је својеврстан рат, у њему постоји тактика, постоји стратегија, и човек не може да се бори и бије са ситним непријатељским јединицама, које сад не могу да нам нанесу велику штету. Рецимо, да ли треба озбиљно да се бориш да не једеш суве ђевреке за време поста или против мане као што је грижење ноктију, ако постоје озбиљније ствари, као што је на пример једење својих ближњих. И ако се прихватиш борбе против своје главне мане из све снаге, уз помоћ Божију, доћи ће и победа.

8. Зашто у наше време код нас има много развратних часописа и телевизијских емисија?

- Зато што има оних који те часописе купују и оних који гледају те програме. Ако се чврсто будемо држали, тако да ови издавачи морају да предају у стари папир цео тираж, ствари ће кренути другим током и на кисоцима ћемо угледати потпуно друге часописе. Исто је и што се тиче телевизије. Кад би људи престали да гледају неки ноћни канал и остало инострани аутори реклама би још поразмислили да ли вреди да троше своје зелембаће.

9. Да ли верник може да се занима за политику?

- Апостол Павле је говорио: "Све ми је дозвољено, али ми није све на корист." Човек може да се интересује у оној мери у којој се то односи на судбину наше земље, нашег народа и наше Цркве. Али да се за то прилепи тако да већ не може да проживи ниједно вече без седнице Државне думе, као што се сећате да је било пре неколико година: шта ће рећи дрски посланик Собчак или неко други – не треба претварати политику у страст у тој мери.

10. Да ли је грех пити алкохолна пића? А пушити?

- Каже се да су алкохолни напици у Русији постојали још у стара времена, да се за време сваког весеља у Русији пило. Али, шта се то пило у Русији? Мало меда, који је лако преврео, он се називао медовина, или још неки напици с малим процентом алкохола, већином невини, и људи су их пили ради радости и од радости. Мислим да и данас, кад се окупљају православци, кад је празник, неки радостан догађај и кад су се већ помолили у храму, кад су се помолили пре трпезе и кад им је заједно добро, и кад као симбол ове заједничке радости, подижу чашу доброг вина и искрено од свег срца желе једни другима оно што се може пожелети за столом – у томе нема никаквог греха. И Господ може да буде међу њима, као што је био на браку у Кани Галилејској, где је претворио воду у вино. Али, пити због умора, пити зато што тако раде ученици старијих разреда, пити за то да би се пробало шта значи бити пијан као летва, јасна ствар, није посао за хришћанина. Уосталом, није боље ни пушење зато што нас пушење врло брзо претвара у роба те навике. Има и код нас врло добрих, побожних хришћана који идући у храм обавезно попуше цигарету, зато што у храму мора дуго да се стоји и како човек да издржи да не запали? Ето, размислите да ли треба да постанете робови те навике. Још је Достојевски у једној књизи рекао да има људи који веома воле човечанство, али који ће, ако се неки такав човек смести у затвор и ако му се каже: "Одреди се човечанства и љубави према њему, неће одрећи, али ако се остави без

дувана недељу дана, он не само да ће да се одређи човечанства, него и своје мајке и своје душе." Ето, да ли желимо да будемо такви?

11. Сва деца од седам година пуше. Да ли она то немају шта да раде, па то је штетно по здравље.

- Није истина да сви пуше. Дођи код мене и ја ћу ти показати јако много деце до седам година и много старије, која не пуше. Њих нема баш тако мало – ако се ови моји познаници ухвате за руке могу да окруже сву обилазницу око Москве. Наравно, то је штетно по здравље, а за душу је још горе и просто је глупо. Мислим да им треба, без вређања показивати да то изгледа глупо и смешно и да од тога не изгледају нимало старије, префињеније и мудрије. И што им мирније и природније будемо посведочили ову њихову глупост тим мањи ће бити ланац деце од седам година која пуше.

12. Како да се борим с искушењима?

- Треба се борити, управо борити, а не просто сваки пут на исповести говорити: "Јао, оче, ето опет се љутиш, и опет гледам разне глупости на телевизији, чак и за време Божићног поста, и опет се свађам с родитељима." Треба да имамо чврсту намеру да то више не чинимо. С искушењима се треба борити уз поштовање тактике и стратегије: треба да откријемо главни правац непријатељског напада и да се боримо против њега. Ако се јако љутиш, завежи себи уста марамом и ћути. Хоћеш да исколачиш очи и да се извичеш на безобразну сестрицу или да се препиреш с учитељем који је неправедан према вама, с оцем или братом, не одговарај ништа. Ако те вуче да једеш сладолед и "сникерсе" натерај себе да једеш чипс неколико недеља, немој да једеш ништа слатко и укусно што те толико привлачи. Бори се с главним. Ако те нешто вуче да прегледаш неки одвратан часопис који се свуда рекламира, прочитај нешто што би твоју душу учило добром и корисном и у метроу више гледај у под него са стране, видећеш да ће ти бити лакше да се бориш с искушењима.

13. Како се изборити с гордошћу?

- О томе су написани томови књига, али кад би постојао магичан начин да се то уради, вероватно на земљи више не би било гордељиваца. Уосталом, пут је указан: ако не желиш да будеш горд, примораваш себе да будеш смирен. Шта значи бити смирен? Миран са свима. Миран с друговима из разреда који ти се можда баш не свиђају, миран с наставником који није баш увек праведан, миран с родитељима кој понекад показују родитељску власт, која нас оптерећује. Ето, ако се будеш трудио да будеш миран са свима, победићеш гордост.

14. Како да се избавим од пакости? Моја заједљивост вређа људе, а ја не могу да изађем на крај с тим.

- Најбољи начин је да залепиш уста фластером. Ако није могуће физички, нека то буде духовни фластер: устани ујутру, помоли се, реци: "Господе! Благослови ме да се понашам тако као да су ми уста залепљена фластером."

15. Често се тучем са својом млађом сестром. Како да се избавим од те мржње?

- Зашто се тучеш? Вероватно зато што се љутиш. Можеш, наравно да примораш себе уз помоћ чврсте воље, али је ту лоше што ће зло свеједно да се скупља. Ево шта могу да ти посаветујем: пре него што се нешто такво деси, а ти већ осећаш да се у твојој души узбуркало нешто лоше, а тим пре ако хоћеш да подигнеш руку на сестрицу, да јој упутиш неку погрдну реч, реци у себи: "Господе, спаси, сачувај и помилуј слушкињу Твоју и сестрицу моју..." – као се зове? – а после покушај да урадиш оно што си имао

намеру – мислим да нећеш моћи, нећеш моћи да дигнеш руку на њу и речи ће ти застати у грлу.

16. Никако не могу да се избавим од тога да говорим ружне речи. Одговорите ми, шта да радим?

- Записуј колико си пута рекао ту реч и сваке недеље, а кад дођеш у храм, реци свом духовнику: "Оче, ево те и те речи, које сад и овде не могу да изговорим, не усуђујем се, рекао сам толико и толико пута." И то треба да испуњаваш сваке недеље. Мислим да ће помоћи.

17. Дружим се с једним дечаком и ми се скоро цео дан свађамо. Шта да радим да се не бисмо вређали и свађали?

- Покушајте да се не дружите недељу дана, да не разговарате (наравно, пре тога треба да се договорите) и видите како ће вам једном без другог бити досадно и тужно; али ако после недељу дана не будете желели да се дружите и разговарате – значи да ваше пријатељство није било право и боље је да се не обнавља.

18. Како да се избавим од неурастеније?

- Није ваљда? Зар је то толико далеко отишло? Мислим да је најједноставнији начин следећи: да кажеш себи одмах сад – немам никакву неурастенију, већ имам превише опширна знања које сам стекао из медицинске енциклопедије, да затвориш ову књигу и да је никад не отвараш.

19. Ето, ја сам лењ и због тога учим лошије него што могу. Како да се изборим с лењошћу?

- Као прво, да се не жалиш свима да си лењ. Нека за то знате само ти и Господ и још твој духовник. Нека нико о томе не може чак ни да се досети: ни наставници, ни родитељи, ни твоји другови из разреда. Ето, потруди се да бар недељу проведеш тако да нико то не може да претпостави, а онда ћеш видети резултат.

20. Како човек треба да поступа кад га вређају?

- Преподобни Амвросије је на питање како треба живети одговарао: "Живети и не кукати, никога не осуђивати, никоме не досађивати и свакога поштовати." Можемо још да подсетимо да на свету постоји дивна особина која се назива кротост, и у Хришћанском Катехизису, узгред речено, веома корисној књизи митрополита Московског Филарета наводе се речи: "Кротост је тихо расположење духа, сједињено с опрезом, да човек никога не љути и да се ни због чега не љути." Дакле, ако будемо кротки и ако се чешће будемо сећали речи "опростите" нико нас неће вређати.

21. Да ли је добро или лоше ако сам истукао једног досадног дечака?

- Хајде да одговоримо овако. Ево, ако си ти досадан дечак и ако те је неко истукао – да ли је то добро или лоше? Ето ти одговора.

22. Шта да радим кад ми досађују?

- Треба видети ко ти досађује. Ако ти досађује грмаљ из твог разреда и моли те да му позајмиш оловку, боље је да му позајмиш; ако ти досађује мали првак и моли те да му помогнеш, помози; а ако ти у мрачној пустој улици досађују тројица сумњивих грађана, треба да бежиш – с молитвом. А ако озбиљно говоримо, ако ти досађују у одељењу – пружи отпор, али чини то без злобе и никад немој сам да задиркујеш и немој први да почињеш, већ прво упитај: да ли ти досађују зато што су тако зловни или зато

што их сам провоцираш својим понашањем. А ако провоцираш, онда потрпи због свог лошег карактера.

23. Осећам да се односи с родитељима све више заоштравају. Чини ми се да је то због година. Шта да радим?

- Пре ће бити да се не ради о годинама већ због нас самих, због неких лоших особина, због самовољне жеље да живимо само по својој памети; због жеље да се облачимо како нам се хоће, да слушамо своју музику, да одређујемо своја правила и да се трпамо са својим уставом, не у туђи, наравно, манастир, али ипак онај који су уредили твоји родитељи. Ако о свему томе размислиш и нечега одрекнеш, можда неће бити никаквих оштрих ситуација и тешких, болних односа с родитељима.

24. Постоји заповест да треба поштовати мајку и оца. Али отац ме мрзи, шта да радим?

- Треба да испуњаваш заповест. Зато што у заповести није речено да се воли само добар отац и поштује само добра мајка, већ просто: да се поштују родитељи, чак и ако се идеал оца и мајке разилази с оним што постоји у вашој породици; свеједно, Христа ради треба да наставиш да их волиш, да будеш послушан у свему што не противречи истини Божијој и православној вери. Можда ће за трпљење и смирену љубав, као што је то било с мноштвом других људи, Господ омекшати срце твог родитеља.

25. Због чега се појавио демонизам?

- Па он није нигде ни нестајао. Кад су Адам и Ева згрешили, грех је ушао у свет и како је лукави намислио да упропасти људе, он свој циљ није напуштао. А где је лукави, тамо су и његове слуге, ђаволи, демони, који се и роје као пчеле које не доносе мед, већ убадају, које покушају да нам науде на сваки начин. Али, уосталом, крст нам је и дат да читаво то стадо растерамо.

26. Шта учинити да из човека (старијег од мене) изађе ђаво?

- Прво треба бити чврсто уверен да се у човеку, није важно да ли је старији или млађи од тебе, налази демон. Демон није баш толико честа "појава" као што нам се чини, да се настањују у нама. Дешава се, виђао сам ђавоимане у храмовима: воде човека ка путиру, а он виче туђим гласом и очигледно је да не виче он, него ђаво у њему виче и чак то није његова снага у њему. Видео сам на пример, баку, стару, ситну, коју су четворица одраслих мушкараца једва могла да доведу до крста. Ето, то је ђавоиман човек у правом смислу речи. А дешава се да човек има страст.

Страст, наравно, такође провоцира демон – да ли је то гордост, уображеност или нешто друго, то је друга ствар, овде није толико битно у томе да се жури да се обави чин читавања молитава за истеривање демона – то је специјални црквени чин за исцелење ђавоиманих, колико да наоружавши се паметним духовним књигама, лативши се молитве и послушавши свог духовника свештеника, човек почне да се бори с овом страшћу уз Божију помоћ.

27. Да ли је грех пљувати?

- Посебно у бунар. Исто тако и на јавним местима. И наравно, треба се с посебним свештеним страхом односити према Тајни Причешћа и свако пљување и жвакање после причешћивања Христовим Тајнама не сме се допуштати због свештеног страха према светињи Тела и Крви Спаситеља. И уопште, правила бон-тона нико није укидао за православног хришћанина.

28. Зашто људи бивају камелеони?

- Питање показује начитаност младог човека, његову упознатост с домаћом књижевношћу. Човек се прилагођава. Ово прилагођавање није обавезно лоше. Апостол Павле у једној од својих посланица каже да је био све за све да би спасио макар неке. Односно, он је говорио с људима на језику који им је био разумљив, општио је с њима тако (осим греха) да их не одбије својим начином понашања, да се због нечега у њему што није сродно њиховим појмовима не би удаљили од јеванђељске радосне вести. У том смислу сваки православац мора да се прилагођава околини. Али, горе је и безусловно је грех ако притом циљ није корист за душу људи који нас окружују, већ сопствени комфор или човекоугађање, жеља да се извуче корист из тога, да се човек прилагођава другима ради личне користољубивости.

29. Раније сам сањала снове о ђаволима. Они су били различити и веома одвратни. Тата ми је рекао да ако се појави ђаво треба да га закрстим. Тако сам и урадила, али он никуда није нестао. Јако је страшно кад ти остаје последња нада у Бога, а Он не помаже. Зашто?

- Овакви снови код савремених дечака и девојчица углавном су последица претераног гледања телевизора, од разних врста "Хуга", Нинџа-корњача и осталих поучних ликова. Ако месец-два будеш живела с молитвом и без телевизора или макар с добрим, мирним емисијама видећеш да ћеш престати да сањаш демоне. Господ помаже онда кад ми сами не можемо да изађемо на крај, кад немамо више снаге и молимо: "Господе, помози! Не могу више с тим да се борим!" И кад се молиш искрено, с дубоком вером Господ ће ти сигурно помоћи. Јер још увек сама можеш да се бориш с овим искушењем, а не да га се аутоматски ослободиш: помолиш се једном и све је као руком однето. А ако молиш да ти Господ помогне, и сама треба да учиниш све да будеш што даље од овог искушења. Ето, погледај, да ли чиниш све што можеш?

30. Зашто људи стално ратују?

- Питај самог себе зашто се стално тучеш, не слушаш и не можеш да живиш у потпуном миру са свим људима? Ето, зато што у нама живи грех непослушања и самовоље, он живи и у народима и у државама, и у животима људи. И пут је само један; што мање непослушања, зла и насиља буде у нама, тим мање ће га бити и око нас.

8. Шта је љубав?

1. Шта треба учинити да би човек доспео код Бога?

- Шта треба чинити? Господ каже: "Ко Ме воли, поштује Моје заповести." То је пут којим се може ићи ка Богу. Али ако их не будемо испуњавали просто као обећања, као што су некад обећавали пионери: радићемо то и то, као што учи комунистичка партија, као што је оставио у аманет... и тако даље, већ ако будемо волели саме ове заповести управо зато што нас оне уче да волимо Бога, Христа и ближње. Ако не будемо просто одрађивали лекцију као најамници и слуге који се плаше да не погину, већ с радошћу због љубави – овај пут ће нас довести код Христа.

2. Зашто је свету потребна љубав?

- У Светом Писању постоје речи: "Бог је љубав." Зато је љубав неко Божије својство које нам говори о томе због чега је свет створен. Он није био створен као неки Божански експеримент, није било никакве материје, Васељене, ничега није било, а Господ ју је због нечега створио у пориву такве жеље за експериментима. Свет је

створен Божијом љубављу да би човек, као венац ове творевине, могао као одговор Богу да принесе своју љубав, зато што ово осећање увек тежи ка узајамности. Оно на шта се заиста може одговорити само љубављу. Наравно, главно је да с овом љубављу према Богу која треба да живи у човековом срцу ЗАЈЕДНО може да живи и љубав према другом човеку. Наша душа, која је по својој природи хришћанка, и носи у себи црте образа и подобја Божијег добро зна: љубав и јесте оно према чему заиста стремимо. Можемо да се варамо сурогатима, можемо да замењујемо живот у љубави радом, страстима, умиривањем себе – било чиме. Али, док се душа не научи да воли Бога и другог човека она неће бити мирна.

С друге стране, љубав између мушкарца и жене, љубав у породици је огроман дар и утеха које нам је Бог дао. Тешко нам је да волимо друге, чак и сопствене родитеље, умарамо се од њих и они нам не изгледају онаквима каквима бисмо желели да их видимо. Чак нам се чини да је наша душа толико сува и уморна да ни са ким не можемо успоставимо нешто више од обичних пријатељских односа. Срећемо човека којег одједном видимо таквим да нам је све време леп и да нам је његов живот вероватно дражи од свог. И желимо да заборавимо на себе, да се повучемо у други план ради овог човека. И тада постаје јасно: то је он, прави живот, кад нисам ја у првом плану, него неко други. И ако се тако види љубав према свом изабранику или изабраници и пронесе кроз цео живот, то ће се и на путу ка спасењу показати као веома важно.

3. Чула сам израз: "Бог је љубав". Како то да схватим?

- Треба да схватиш овако: Бог није само Творац, Судија и Промислитељ, Наставник и Учитељ. То је Онај Ко нас воли, Господ Који је због нас разапет на крсту, воли нас толико да је због нас умро. То је Онај Ко ко од нас очекује само једно, главно, да волимо Њега и друге људе. И све време треба да се питамо: да ли због тога живимо и да ли то тражимо у Цркви?

4. Имам 13 година. Имам девојчицу. Сви кажу да је рано. А како се Црква односи према томе? Од колико година може да се забавља?

- Човек може да се забавља од тренутка кад проговори. Кад научиш да кажеш: "Ћао-ћао, здраво-здраво. Како си? Дај ми твоју лопатицу," забављање је већ могуће. Од тренутка кад неко пожели да донесе из куће бомбону или играчку и да је поклони другу и другарици почиње право пријатељство.

Међутим, чини ми се да питање није постављено о пријатељству, него о нечему другом што се зове љубав, заљубљеност или наклоност према другом човеку. И питање у суштини није да ли је рано да се неко заљуби са 13 година. Ту не може да се наређује, ма шта да родитељи говоре. Човек не може да каже себи: "Чекам да добијем личну карту кад напуним 14 година или да будем пунолетан по државним законима са 18 година, или да будем пунолетан као Енглези са 21 годином." Од тога нема ништа. Друга је ствар што човеку треба да буде јасно какве су му побуде и тежње. Има појединих, врло срећних људи који се ипак ретко срећу, и који свог изабраника или изабраницу налазе "од младости своје". Тако се дешава кад се сретну дечак и девојчица или кад сасвим млада девојка и младић-пубертетлија угледају једно друго у школи, упознају се на прелазу из детињства у младост. И Господ им да да осете у срцу да је она тако добра девојка, а он је тако добар човек, тако ми се свиђа и тако је пријатан свој мојој души. И затим они с руком у руци прођу сву младост, а касније из тога може да се изроди веома добра породица. За то се треба јако много молити да нам Господ пошаље. То не бива изненада, већ се дешава управо тада кад се са 13 година молимо и управо за то молимо Бога. Не да се забављамо, не да имамо пријатеље и пријатељице и то што

више да бисмо се осоколили заљубљеношћу, зато што нам је тако занимљивије да живимо, већ се треба молити овако: "Желим да управо сад сретнем тако дивног човека кад још немам толико много година како бих касније с њим могла да изградим породицу."

Треба се чувати од празног: од тога да велико чудо које се назива ПРАВА ЛЈУБАВ између мушкарца и жене захваљујући којем се ствара породица не променимо за журке, пољупчиће по хаусторима, цедуљице и шапутање с друговима и другарицама, безобразне приче на јавним местима и т.сл. Ето, то треба избећи.

5. Осећам да ме нико не воли, чак ни родитељи. Шта да радим?

- Као прво, хришћанин, чак и млад, увек може и треба да налази ослонац у сећању на то да чак и ако би се сви људи окренули од нас и чак и ако би нас издали најближи пријатељи увек постоји Онај Ко се од нас никада неће окренути, Ко нас неће издати и Ко нас заиста воли. То је Исус Христос.

Зато она пустиња у којој се налазе људи који не верују у Бога, православном хришћанину НИКАД не може да се деси. Господ је с нама. И онај ко се тога сети и обрати Му се у тешким тренуцима одмах ће то осетити.

Још је корисно да се пажљивије загледаш у људе око себе. Да ли те родитељи заиста не воле? Можда они не изражавају своју љубав онако како бисмо ми то желели? Можда нас воле, али се њихово поимање онога што је за нас добро и наш поглед на то мало разликују. Јер, волети, како је говорио Аристотел значи желети добро не због нечег другог, већ ради самог овог добра. Замислите се над овом дефиницијом.

Тешко да нам наши родитељи желе нешто штетно. Не желе да тешко болујемо, да постанемо сиромашни и убоги, да не стекнемо образовање, да будемо несрећни у свом будућем породичном животу, а касније да се у коначном не спасимо. Зар можеш да претпоставиш да ти твоји родитељи желе нешто слично? Ако не можеш онда већ не можеш да кажеш да те не воле. Они ти желе добро, али теби изгледа да пут до њега води другачије него што они мисле. Значи треба ићи путем УЗАЈАМНОГ РАЗУМЕВАЊА. Негде ће они попустити, негде ти треба више да попустиш. И то ће бити пут налажења љубави. И још једно, Господ је у причи о Самарјанину одговорио на питање: ко је мој ближњи, кога треба да волим. Не треба да тражим у људима који ме окружују онога ко мене воли и ко се према мени лепо односи, већ ја треба да будем онај ко воли све око себе. Сам треба да будеш онај милосрдни Самарјанин и тада ћеш видети љубав у другим људима.

6. Ја маштам о великој љубави. С великим словом "Љ". А дечаци унаоколо се баве ситницама и уопште се не понашају као принчеви из бајке. Шта да радим са својом маштом?

- Посаветовао бих ти да машту претвориш у молитву. Може се машгати попут јунакиње из познатог романа: можеш да идеш на обалу мора и да гледаш да неће можда допловити неки једриличар. Данас већ ретко плови под једрима. Испливаће нека подморница с кинеским официром који тешко да ће бити диван принц. Зато се не треба предавати потпуно пустим сновима. А можеш и треба да се молиш да ти Господ пошаље доброг, лепог, озбиљног и достојног сапутника у животу. И у томе нема никаквог греха или нечега чега би се требало стидети. Дobar младожења се добија молитвом.

7. Желим да имам много деце. Ја сам јединац, много тугујем. Како да правилно оснујем породицу, да изабрем девојчицу која ће постати моја жена и мајка моје деце?

- Једно од правила које треба поштовати је следеће. Кад твоје срце нешто повуче према некој девојци и кад ти се учини да је и она теби наклоњена, да жели да створи добру породицу, да размишља о томе да једном постане мајка многобројне деце, обавезно обрати пажњу на то како се односи према својим родитељима и како се они односе према њој. Односи које стварамо са својим старијима, браћом и сестрама, декама и бакама, касније ће се пренети и на нашу нову породицу, коју ћемо створити по свом избору. И ако видиш да је она кћерка пуна љубави и стрпљења, а браћи и сестрама не говори: "Имам свој живот, како сте ми досадили, како желим аутономију и мир!" Ако тежи ка томе да буде с њима, поклања им своју пажњу, ако јој није тешко да ујутру избаци смеће, или ако те једном назове и каже: "Извини, разболела ми се бака, а мама и тата иду у позориште. Неко треба да остане с њом." И ако уместо да иде да се прошета с тобом остаје и седи код куће можеш бити сигуран: биће добра животна сапутница. Много боља него у супротном случају ако мама и тата остану, а она оде с тобом у шетњу.

8. Маштам о томе да се што пре удам и побегнем из родитељске куће. Да ли је ова жеља грешна?

- Као што се у манастир не одлази због несрећне заљубљености, него само због љубави према Христу Спаситељу, тако је боље да се не удајеш због разочарења у поредак у сопственој породици, с тим да се што пре бациш у други вир. Ако ти је већ толико неиздрживо да живиш под родитељским кровом можеш да размислиш о извесној мери самосталности: о послу којим би могла да се бавиш. Данас је могуће чак ићи у школу и паралелно наћи неки посао, који ће ти омогућити да добијеш приход ван породице не бавећи се баш празним глумарењем напољу. Такође можеш да се бавиш интензивнијим учењем, да одеш на школовање у други град ако баш немаш снаге да трпиш своје ближње, само не треба да унесрећиш још једног човека који ће бити искоришћен као инструмент за пребацивање из своје куће у стање слободно од родитељске бриге. Размисли о томе да други човек заслужује нешто више него да се искористи као тако прост инструмент.

9. Имам дечка од 15 година. Ми желимо да се узмемо, али не желимо да имамо децу. Да ли може да се проживи без деце?

- Сигурно да може. Ето, неки људи доживе и старост а немају деце. Има уседелица или старих момака, који се никад не удају и не жене. Постоје и они достојнији који примају монашки постриг или има нежењених свештеника који немају деце. Има и несрећних супружника који носе тежак крст и који желе да имају децу, али им Господ због болести или других околности не допушта да њихов брак украсе рођена деца.

Зашто се узимају они који могу, а не желе да имају децу? Јер брак није просто дозвола коју Црква даје да се почне полни живот: без венчања би то био грех, а сад може. Брак је кад двоје људи почну да живе животом оног другог и да сносе одговорност у потпуности, а у центру овог живота је Христос Спаситељ. Каква то породица бива ако од самог почетка одсецамо резултат ове пуноте људског општења у главном, што може да постане плод љубави двоје људи – рођење детета?

Може се размишљати и другачије. Па добро, волите се, дружите се и нико вас у томе не спречава, ако нисте Ромео и Јулија и ако ваши родитељи нису из непријатељских кланова - из рејона "Сонцево" и "Раменки", и не срећете се на неутралној територији у граду Санкт-Петербургу. Ако се не узимају ове екстремне ситуације и ако се претпостави да имате могућности да се дружите, да заједно проводите време, да имате заједничке пријатеље, ко вас спречава да достојно, с руком у

руци, у љубави и слози идете неколико година до оног времена кад ћете заиста моћи да оснујете такву породицу у којој ће већ без услова бити све оно што треба да буде између мужа и жене, укључујући и радост рађања деце? Људи и треба да се узимају онда кад су за то спремни.

10. Зашто људи треба да се венчају?

- Због онога због чега се и узимају. Зашто се узимају? Вероватно, кад је младић заволео девојку, а девојка му је одговорила смиреним прихватањем његове љубави и кад желе да буду заједно, али као разумни људи схватају да су сад млади и да је њихова међусобна љубав јако велика. Али свако од њих зна да имају довољно грехова да чак и најближе, ето, на пример, родитеље или браћу и сестре понекад једва трпимо. Млади који су изабрали једно друго не желе да само сад буду заједно, већ целог живота, значи и у данима болести и у данима туге, и у некој тешкој свакодневици кад остаре и не буду више тако млади и леви. Зато и моле Бога да њиховој природној намери – да увек буду заједно не само у земаљском животу, већ и у вечности – пружи помоћ – благодат, да тамо, где њихове снаге нису довољне Он помогне. Ето, за то се молимо у чину венчања.

11. Да ли ја могу да будем као мама?

- Наравно, мила. Наравно да можеш ако се будеш угледала на све оно најбоље у мами. Ако се будеш молила заједно с мамом, ако се будеш молила за маму и ако будеш молила Господа: "Госпде, желим да проживим достојно, као моја мама да бих била њена достојна кћи, да бих заједно с њом дошла у Царство Небеско." Тада ће и Господ благословити и људи ће видети у теби твоју маму.

9. Русија, света Русија, свец и светост

1. Како је живела света Русија?

- Па, различито је живела. Али, било је у овом животу наше отаџбине нешто захваљујући чему с правом своју отаџбину у извесним вековима можемо да назовемо светом Русијом. Зашто? Зато што чак и у време кад је било много страшног, греховног, људске немоћи, превара и подлости, ипак је код скоро свих Руса главно било: идеал начина живота, животна норма била је светост. Руси свој живот нису мерили по богатству, по угледу, по успеху, већ по светости угодника Божјих. И ето, то што је овај идеал био присутан код скоро свих Руса у току читавих векова даје нам основу да своју отаџбину називамо светом Русијом.

2. Како се крстила Русија?

- Као прво, добровољно, за разлику од многих земаља у западној Европи где се дешавало се то чини огњем и мачем. Као друго брзо, зато што иако се негде у забити у дубокој провинцији, у шумама и крило паганство, није прошао ни век, а већина Руса су већ били православни хришћани. А као треће, радосно и лепо, зато што је главно чега се дотакла душа руског човека била лепота. Сећате се како су Владимирови изасланици ушли у константинопољску Софију – и шта су видели: нису знали грчки језик и нису знали иконе, али су осетили да су као на небу, таква лепота се открила њиховим очима да после тога није било могуће вратити се паганству. И ето, ово, "као на небу" касније се појавило и у Русији: и у кијевској цркви Свете Софије, и у новгородској, и у многим другим. Сећате се храма Покрова на Нерли – ето, то су делићи неба на земљи. Ето, тако се Русија крстила – кроз ову дивну Божанску лепоту.

3. Зашто су руски цареви изабрали управо православну веру?

- Зато што су видели да је то вера са којом ако дођеш у додир, ниједну другу нећеш више ни погледати. Они, наравно, нису интелектуално расуђивали, мерили, или да су имали групу геополитичара-аналитичара која би им саставила записник, реферат, као што то данас ради наша Дума: "Какве ће бити последице по велику кнежевину Русију ако прими ову веру?" – не, наравно, просто се срце одазвало на ову радост Православља.

4. Зашто се сад Русија распада, а храмови се обнављају?

- Русија се није распала сад. Православно царство, каква је била Русија, престало је да постоји 1917. године, у фебруару, а коначно у октобру исте те године, трагичне за руски народ и Цркву. И касније Русије као државе више никад није било. Био је Совјетски Савез, сад је Руска Федерација, али нема Русије. А моћи ће да се препороди кад постане земља православних људи. Постоји стара пословица: ако буде браће, биће и братство; ако буде православних људи, њиховог великог братства, биће и православна Русија. На атомским ракетама, на дугим границама и на великим парама – само на таквом, материјалном богатству велика Русија не може да се сагради. Потребна је чврстина духа. На томе се треба трудити.

5. Какво је житије светог апостола Андреја?

- Ово житије је дугачко, у њему се много говори како је проповедао у различитим земљама, како је пострадао за Христа, како је био разапет на крсту од којег води порекло застава руске флоте. У овом житију се говори и о томе како је био у крајевима наше отаџбине. И знамо да је наша земља освештана доласком једног од апостола и ученика Спаситеља – Андреја Првозваног.

6. Ако се у сну јави светац, како се према томе треба односити? а) не обраћати пажњу; б) овај сан има неки посебан смисао?

- Многи свеци су говорили да човек неће згрешити ако види анђела и не поверује. Зашто? Зато што постоји веома велика опасност да нешто побркамо због свог неискства. И оно што се често дешава од природних узрока: од прочитаних књига, чак и добрих. На пример, читали сте претходног дана житије неког свеца, нешто вам се урезало у душу и то сте сањали. Или од онога што сте чули на радију, рецимо, ако сте слушали "Радоњеж" или сте гледали касету, и после тога вам је нешто остало у сећању – то је природан узрок. А још се дешава да нас лукави смућује да би распирио у нама гордост – ето какав сам, сањам анђеле! – Покажу нам неки мамац, а ми га прихватимо. Тако да је, наравно, сигурније да се први, други, а можда ни трећи пут не поверује. А ако овај сан није просто сан, него неко виђење или знамење од Бога, Господ ће нам то ставити до знања тако да неће бити никакве сумње.

7. Које иконе ви имате?

- Које иконе – очигледно питаш које иконе имам код куће? Једном сам чуо правило од једног свештеника: код куће треба имати само иконе светаца којима се молиш. Трудим се да поштујем ово правило. Иконе којима знаш тропар, молитву и изговараш их. Бесмислено је имати код куће изложбе икона, древних или исечених из календара, али којима се не обраћамо чак ни кратком молитвом. Дакле, прихватите ово правило и придржавајте га се.

8. Да ли вам се свиђају византијске иконе?

- лепе наравно да ми се свиђају. Али у свакој православној икони је важна основа, која се састоји у томе да је чак и најпростија од њих насликана по одређеном

канону. А шта је канон? То је искуство живота и вере људи. Искуство богоопштења, црквено искуство које каже: ево тако се треба молити, тако се могу сликати сведи, и ако иконописац чак нема велики и посебан таленат и посебно унутрашње искуство, он макар треба да се придржава овог канона или правила, као пута којим треба ићи како би икона, чак и ако није као икона Андреја Рубљова, макар указивала на правилан смер, као што прозор не указује на подрум, него на сунце.

9. Шта треба рећи кад ти кажу да се верујући човек клања икони, а не Богу, како доказати да се ми не молимо иконама, већ Богу?

- А како доказати? Овако треба доказати: шта ти је! Где си тако нешто прочитао? ако хоћеш да знаш чему се молимо, отвори било који акатист који читамо пред иконама, на пример "Неочекивана радост" – шта се тамо каже: част коју указујемо лику, односно икони, указује се првообразном, односно првом образу, односно Ономе Ко је на овој икони насликан и ако мислиш да се клањамо дасци, бојама и прашку од јаја који улази у састав темпере грешаш у основи. Ми се клањамо Господу и свецима, а не горе наведеним неживим предметима.

10. Хтео бих да знам зашто наша земља у тогу многих година има тако тешку судбину?

- Раније сам већ говорио да Господ кажњава онога кога воли. Од кога се може тражити одговор од њега се и тражи, па и мама и тата више траже од старије деце него од бебе, која још једе гриз на кашичицу. Оно, дешава се, бива и неваљало, и проспе овај гриз себи на главу, а они га само оперу и опет посаде за сто. А пробајте ви исто то да направите, замислите шта ће родитељи да вам учине због тога. Исто то је и овде: од онога ко више схвата, ко има више душевне снаге више се тражи.

11. Да ли мислите да је могуће обновити монархију у Русији?

- За човека је то немогуће, а Богу је све могуће, али у принципу, то до извесне мере зависи и од човека: односно, хоће ли монарх имати поданике. Јер шта претпоставља монархија? Да постојати такав, прилично велики део народа који ће своју вољу – политичку, делимично економска права, права човека – добровољно пожелети да ограничи, да се жртвује ради поверавања вољи, уму, срцу и души православног монарха. Ето, кад већи део народа буде такав, тада ће постојати и православна монархија.

12. Ако није могуће обновити у Русији царску власт, која власт је за њу најприхватљивија?

- Црква може да постоји у било ком систему власти и у принципу, њу врата пакла неће надвладати, како о томе говори Сам Господ у Јеванђељу. Али, наравно, Црква ће поздравити државу која се буде оријентисала на традиционалне вредности, која буде поштовала Јеванђеље, која буде поштовала историјски пут Русије и место Православне Цркве у њој, која не буде повлађивала различитим секташима, сатанистима и осталима који трују душу нашег народа. А каква ће бити – председничка република, или парламентарна, или уопште неће бити република него нешто друго – није важно.

13. Зашто су бољшевици стрељали свештенике и затворили Патријарха?

- Заиста, многе стотине хиљада људи, свештеника монаха, биле су убијене, погубљене, прогнане, уморене у логорима у току протеклих година. А зашто се то десило? Па зато што се у Писму каже: "Бог кажњава онога кога воли." И очигледно,

толико се греха, неистине, накупило пред крај двадестог века у људском роду да су на крст страдања за друге морали да оду они који су могли да га приме са трпљењем, смирењем и без роптања. А ко је то могао да прими? Само православци. Зато што, хајде, приморај безбожника да иде на крст и да се мучи – тих година је и многима од њих било тешко, али су они проклињали и издавали друге и сад не могу да забораве шта се с њима радило. А православни људи су се угледали на Христа, са стрпљењем и прашгањем су поднели многа мучења, да се нешто горе не би десило свима, целом руском народу.

10. После смрти

1. Како замишљате рај?

- Почео бих од тога како га не замишљам. Дакле, рај није камповање изнад облака где сви седе на ливади и где – како су то цртали у атеистичким карикатурама – саме у уста улећу палачинке намазане слатком или млечним кремом. А сви становници седе у рају и непрестано жваћу палачинке? Рај је пре свега сусрет са свима онима с којима смо у земаљском животу били везани таквим везама које се могу наставити на небу. Ако је нешто било у нашем животу што се није ограничавало само Земљом, само девизом: "Ти мени – ја теби," само нужном бригом и коришћу од међусобног општења, то ће бити настављено на небу.

Рај је сусрет с онима које можда нисмо видели на Земљи, али с којима бисмо толико желели да се сретнемо: с преподобним Сергијем и Серафимом, с апостолом Павлом и мучеником архиђаконом Стефаном. Колико вреди видети Лазара Четвородневног и чути од њега шта је доживео након што га је Господ васкрснуо уочи свог Уласка у Јерусалим, видети древне мученике и исповеднике XX века. Ето, до тог дивног сусрета у вечности ће доћи у рају. Апостол Павле је говорио: "Царство Небеско ће бити онда кад Бог буде све у свима." Сви ми ћемо изгубити своју индивидуалност, али ћемо једни с другима и с Богом бити уједињени тесније и ближе него сада на Земљи. Символ овог јединства је то кад људи иду заједно да се причесте. Вероватно знаш да људи који се воле желе заједно да се причешћују: млада и младожења, брат и сестра, родитељи и деца из једног путира, на једном богослужењу. То је почетак онога што ће бити у Царству Небеском, само почетак, чак сенка. А у рају ће то бити истински и у потпуности. Ето шта је рај.

2. Какав ће човек бити у рају?

- Апостол Павле каже: "Нећемо сви умрети, али ћемо се сви променити." Променићемо се толико да иако ћемо се тамо препознати, одавде не можемо да схватимо каква ће бити својства човека у рају. Уосталом, делимично, скривено можемо о томе да размишљамо полазећи од тога како се Господ јављао Својим ученицима у Својој људској природи, али већ прослављеној и преображеној – оној коју ће и праведници имати у рају после васкрсења. Он је могао да пролази "кроз затворена врата", односно кроз зидове док су врата била затворена. Могао је да иде заједно с њима и да Га они неко време не препознају. Могло је чак да се деси да Га препознају за време пресуштаствљења хлеба, да постане сасвим другачији и да истовремено остане исти Онај Ко је био пре свог Васкрсења. Ето, нешто слично ће се десити и с онима који се удостоје рајског блаженства.

3. Зашто је у паклу лоше?

- Зато што тамо нема виђења и познања Бога, а опредељење човека за зло остаје. Човек сам СЛОБОДНО бира пакао. Морамо да разумемо: у пакао људи не доспевају

зато што се заршио њихов живот. Измерена су човекова дела на ваги: колико је добрих, колико је злих, претегло је пола килограма лоших и он је због тога доспео у пакао. Уопште не. Нема никаквог "Кривичног закона" приликом одређивања човекове загробне судбине, већ постоји закључак нашег унутрашњег живота, с којим сам човек долази на крај живота. То је нешто што му дозволјава да не бежи од светлости Божије. Или је то већ таква црна рупа да јој треба да се толико далеко сакрије да је светлост Божија не пали и не уништава. Живети у врењу сопствених страсти и лоших побуда је тешко чак и на Земљи. Сви се трудимо да побегнемо од тога. Хришћанин тежи ка томе да се покаје, а светски човек да их "угуши" спољашњом буком – музиком, телевизором, празним комуникацијама. А у паклу неће имати чиме да попуни празнину. Остаће само "ја" и моја сопствена пакост. А нема ништа горе од сопствене пакости.

4. Шта се дешава с покојницима, који су умрли некрштени, али су дали допринос процвату наше земље?

- Хајде да пре свега шире поставимо питање. А некрштени, "који нису дали велики допринос"- зар о њима не вреди ни говорити, зар им преостаје само један пут – у пакао? Хајде овако: размислимо шта каже Господ: "Нико неће доћи Оцу Мом осим кроз Мене." То значи да без Христа, ван Цркве, не може бити никаквог спасења. Заиста је тако: без тога да не препозна у Христу Сина Божијег нико не може да се спаси. Али то не значи да ће бити строго кажњене стотине хиљада и можда милиони људи који нису ништа нису знали о Христу и хришћанству. Сетите се, на пример, америчких Индијанаца пре него што је Колумбо открио Америку, или Африканаца, или Полинежана, или чак оних људи који су можда нешто начули о хришћанству, али никада у свом животу нису имали искуство проповеди о Њему која би се могла назвати апостолском. Али ако је човек угледао пред собом Христов лик и одједном Га због нечега није примио и окренуо се и ако је као Јевреји за Христовог живота рекао: "Не, немамо цара осим ћесара, нећемо да будемо с Тобом, Христе Боже!" За онога ко тако говори, може се претпоставити да неће бити пута ка спасењу, а за судбину осталих имајмо на уму да суд није наш, него је суд Божији и овај суд је праведан и милостив.

5. Сад се у мени рађају различите сумње. Верујем да постоје пакао и демони, али не не рај и Бог, онакви као што се о њима прича, ја их замишљам некако другачије, некако не тако просто. Како да се учврстим у вери?

- Рај ће бити кад Бог буде све и у свима, кад буде Христос и око Њега сви они који су Христови и кад будемо у вечности с Богом и кад буду наши ближњи, они, који се удостоје и кад сви буду близу и ништа не буде далеко, кад сви буду заиста ближњи, у ма како различитим земљама да бораве. А шта је пакао? Ад је грчка реч, она потиче од још старије речи "Avidos", то је место, како пише у Катехизису митрополита Филарета, невиделица, односно такво где се Бог не може ни видети, ни спознати. Е, у паклу се више не може видети ништа ни добро, ни светло, не може се срцем препознати и не може се осетити да је могуће спасити се и променити се, а то је врло страшно. Ово страшно стање и јесте пакао, а уопште не тигањ и демони који убацују цепанице у ватру.

6. Бог зна све шта ће се десити: значи Он зна ко ће да греши, а ко неће у сваком случају, дакле зашто нам се онда даје шанса?

- Свето Писмо каже да Господ свакоме жели да се спаси и да спозна Истину и да је послао Свог Јединородног Сина да онај ко верује у Њега не би погинуо, већ да би стекао живот вечни. Спасење као могућност се даје сваком од нас управо као могућност, јер је у сваком тренутку нашег живота, у свакој ситуацији Господ је поред

нас да бисмо ми били, као разбојник на крсту, који је чак минут пре смрти могао да се промени и да каже: "Помени ме, Господе, кад дођеш у Царство Твоје," и да чује: "Данас ћеш бити у рају." Нема људи који су предодређени за погибелъ или који су предодређени за спасење, али ако је тачно прво, тачно је и друго; ако нисмо компјутери, и нисмо фрижидери, и нисмо телевизори, већ бића која имају у себи образ и подобије Божије слободе, то значи да се не спасавамо принудно, већ помажући Богу Који нас спасава. Постоје велике речи једног од светаца: "Бог нас спасава, али не без нас." Покушајте да пажљиво размислите о овим речима. Спасава нас Христос, али не без нашег одговора и не без нашег напора.

7. Зашто Господ не опрашта грешницима у паклу?

- Зато што грешници сами то не желе. Зато што су у паклу они који су се добровољно определили за зло, који су сав свој живот проживели говорећи: "Не, не желим, Христе Боже, не желим ни Твоје спасење, ни Твоју жртву. Мој грех и моја страст су ми дражи и пријатнији. Иди од мене!" Бог никога не приморава – ни у овом животу, ни у вечном.

8. Да ли ће бити последњи цар пред крај света?

- У Писму се о томе ништа не говори. Постоји предсказање старца да ће се Русија пред крај света препородити – а посебно духовно. А ако се она препороди, наравно, може се претпоставити да ће на челу бити православни цар. Али, да ли ће се то десити зависи од нас, православних Руса. Треба живети тако да ова пророчанства могу да се остваре.

9. Кад ће бити крај света?

- Крај света за сваког од нас може да наступи врло брзо, зато што нико од нас не зна колико ће трајати наши земаљски дани и ми треба да будемо спремни да станемо пред нашег Господа, зато нам се и каже: "Стражите и молите се да не паднете у напад". А крај света ће наступити онда кад буде владао антихрист и кад се деси оно што се већ сад дешава на извештан начин: коначна подела добра и зла, кад све што је од Бога, од светлости, од љубави Христове буде у Цркви. Све што је добро у свету, што је расејано и помешано са злом ће се на извештан начин одвојити и отићи ће у Цркву, а у свету ће остати свесно и несвесно, али тако чврсто предавање себе злу и његовом оцу – ђаволу. Ето, тада ће и наступити крај овог света, а после – велики страшни, а ипак дугоочекивани суд Христов.

10. Кажите нешто о антихристу.

- Већ смо се мало дотицали овог питања, али се може додати следеће. Сад се много говори о томе: ето, антихрист ће доћи код нас кроз компјутерску мрежу "Интернет". Или: нипошто немојте да користите кредитне картице – оне су антихристов печат на нашој руци: или пре неколико деценија се исто говорило о совјетским пасошима: немојте да их узимате, на њима је печат антихриста. Овај печат заиста није био пријатан, али то ипак није антихристов печат. Ко ће дакле бити антихрист? Антихрист ће бити човек, подвљачим, човек који ће се родити у време кад огроман број људи, већина оних који живе на земљи, буду добровољно прихватили онога ко их позове да се одвоје од Цркве Божије и од Христа Спаситеља. Запамтите: добровољно. Он ће, наравно, варати, он ће, наравно, говорити: "Идите за мном, ја не противречим баш толико Христу," али човек ће моћи да схвати да је то антихрист и у последња времена. Он ће плашити људе, али неће вршити насиље, он ће варати, али неће везивати нашу вољу, зато ће они који пођу за њим поћи добровољно. А још – у сва

времена је било и биће људи антихристовог духа, они као да му припремају пут. Сећате се, на пример, Кашпировског. Ето, он је махао рукама испред телевора и скоро пола земље је било спремно да му верује, да седи и да га гледа и да пије воду, и да жваће новине које је он освећивао – ето он је антихрист у малом који показује како ће други прави антихрист управљати људима, неће их приморавати, већ ће варати и људи ће се упиљити у телевизор, компјутер или у њега самог и гледаће и поћи ће за њим као овчице или као пацови за пацоловцем са свиралом...

11. Где је гроб Богородице?

- Наша Црква чува неколико светиња које су везане за уснуће Мајке Божије: Њен појас и ризу. Постоји древни храм у Влахерни код Константинопоља у којима су се ове светиње чувале у току дугих векова. Црква зна где је место погребња Богородице у Гетсиманији, где је било Њено Успење. Тамо се налази црква Успења. Али наша Црква нема мошти или остатке Пресвете Богородице. Њу је једину од свег људског рода до другог страшног доласка Христовог, до свеопштег васкрсења и преображаја твари Њен Син васкрсао и узео на небо, не само душом, већ и у Њеном прослављеном и преображеном телу. И Она се налази поред Свог Сина и моли за цео људски род.

12. Зашто свеци живе јако дуго, па они посте и скоро ништа не једу?

- Свеци живе различито, неки дуго, а неки кратко. Таква је воља Божија. И има различитих светаца. Мученици живе до тог узраста у којем их мучитељи воде на мучење, благоверни кнезови и мирјани, на пример Александар Невски су умирали као сасвим млади људи, имали су мало више од тридест-четрдест година. По нашој рачуници то је више младост. Праведног дечака Артемија Веркољског Господ је уз помоћ муње узео у 12 години. Али тачно је и то да су неки преподобни који су пребивали у посту, живели веома дуго. Монах преподобни Антоније Велики је живео преко сто година. А неки печерски свеци су дуго живели у пећинама.

С чим је то повезано? У ствари, да би се дуго живело не треба јести укусну храну, спавати на меком и веселити се. Према свом телу се треба односити онако како нас учи један од светаца, преподобни Максим Исповедник, који каже да је тело попут магарца. Ако га не нахраниш довољно, црћи ће, а ако му даш да се преједе, ритаће се. Свеци су се управо тако односили према свом телу. Нису му давали да се преједе да се не би рађале страсти, болести – гастритиси, шлогови, панкреатитиси. Ако се једе мало и корисна храна, ако се човек бави молитвом и физичким радом, удише свеж ваздух, не пуни главу глупостима и своје срце не узнемирава страстима, већ пребива у блаженом спокоју, тело ће радити дуже него код онога ко живи у свету.

13. Како се дешава да после светаца остају мошти?

- Ако је човек живео како треба у њему се накупило мање разних гадости. Човек је душевно-телесно биће. У њему постоје дух, душа и тело. И све је у њему међусобно повезано. Ако је дух просвећен и тело се у току дугих година живота налазило у потчињености овом духу, у њему се сакупило мање наслага и талоба, који привлаче трулеж и црвиће. Зато се неки свеци, - ако постоји за то воља Божија – и у свом телесном саставу чувају на другачји начин. Господ види њихов праведан живот и ради јачања наше вере даје им да делимично или у потпуности пребивају у нетрулежним остацима.

Овде је важна воља Божија. Рецимо, на Светој Гори, где има много светаца, нема обретења моштију светаца. Тамо се сва браћа сахрањују земљи, а после извесног времена се откопају и гледа се какве су им кости. Ако су кости посветлеле сматра се да је братовљева душа починула с миром. А ако су тамне и неравне, почињу за њега

усрдније да се моле да Господ прими његову душу. А после се све кости стављају у специјалне гробнице у којима и почивају. Зато нетрулежност није обавезно знак светости. Понекад се чувају само кости свеца. Али постоје дивни примери како Господ чува Своје угоднике у потпуној нетрулежности.

14. Зашто умиру бебе које су се тек родиле? Па оне су невине...

- С бебама које су се тек родиле је управо најпростије. Оне немају грехова и одлазе одмах у Царство Небеско, немају за шта да одговарају. Људи неочекивано умиру у земљотресима и поплавама, кад се случајно сруше зграда, у возу који је искочио из шина, или у авиону који је ударио тамо где не треба (то нам је сад изузетно добро познато). Нема великих ствари без жртава. Умиру зато што су представници једне националности омрзли људе друге и нису склони томе да једни у другима виде просто људе. Они знају да постоји непријатељ којег треба убити и баш их брига ко је пред њима – војник, жена или дете. Овакве очигледне неправедности у свету има врло много. Хришћанин на ово питање већ има коначан одговор. Ове случајности се не могу планирати, али ми, православци, немамо права да говоримо да су ови људи грешнији од нас и да због тога тако страшно гину. Можемо само да кажемо да је такву незаслужену смрт за сваког од њих примио Господ Исус Христос на Крсту. И Он се невидљиво налази поред сваког човека који је сахрањен под рушевинама зграда, који се дави у таласима, који бива округно убијен. Он га никад неће оставити. Нема сузе која би била проливена и коју Христос касније не би обрисао. Или туге мајке која је изгубила дете која јој се не би "урачунала" у Царству Небеском. То је наш једини и коначни одговор.

11. Како се треба понашати у храму?

1. Шта је храм?

- Храм је дом Божји, дом молитве, а не клуб заједничког интересовања. И увек морамо имати на уму да храм није наш, него Божји. Ми смо у њему, наравно, у извесном смислу домаћи ако често одлазимо у њега или служимо, ми смо као код своје куће на извештан начин, али смо и гости зато што је истински домаћин овог дома Сам Господ.

2. Која црква је била прва?

- Прва црква је била Сионска горња одаја у којој су се окупили апостоли, где је на њих сишао Дух Свети. Тај дан, кад је на њих увиду огњених језика сишао Свети Дух и кад су почели да говоре на различитим језицима и изашли на проповед јесте рођендан Цркве. И Сионска горња одаја у Јерусалиму је управо права Новозаветна црква.

3. Да ли је ваша црква лепа?

- Веома. Сваки храм је леп. И колика је радост видети да оно што је до недавно било прљаво, порушено и затрпано, као изгребана и прљава икона, постепено, по комадић, почиње да блиста небеско плавим, златастим, црвеним бојама и у нашем храму се такви комадићи већ појављују и они који се у њему моле томе се веома радују и цене ову лепоту.

4. Зашто сви иду у цркву у недељу?

- Зато што човек не сме да остане ван Пасхе Христове, не сме да не дође и не радује се с Црквом због тога што је Христос васкрсао, што су жене-мироносице дошле на гроб Господњи и нашле камен и одвалиле га и све остало чега се Црква сећа тог дана, бити без тога и ван свега тога значи јако осиромашивати свој живот и чинити

оскудном своју веру. Ко ће то добровољно изабрати? Зато ће, наравно, сви ићи у храм недељом.

5. Зашто се пале свеће?

- Шта се дешава са свећом? Кад палиш свећу, она прво неко време гори, а после је нема. Не добија је нико осим Бога. Људи на сточић на који се остављају приноси доносе хлеб, шећер, бонбоне. Јасно је да их дају као прилог цркви, али појешће их други људи: свештеник ће их однети деци, или ће дати сиромашнима или ће дати онима који раде у цркви после службе, онима који су певали или прислуживали кадионицу, да би њихов живот био мало слађи захваљујући вашој бомбони. Узгред речено, да ли сте некад стављали бомбоне на црквени сточић за приносе или сте све сами појели?

Али ипак, та жртва се не даје директно Богу, већ људима који Му служе. А од свеће нико више ништа не добија. Она је чиста жртва. Узео си новац, наравно, не свој, већ од родитеља. Једна је ствар кад ти дају пет рубаља и кажу: "Купи свећу и запали." А потпуно је друга ствар кад је било МЕНИ дато, а ја нисам све потрошио за своје потребе, већ сам део ОД СЕБЕ откинуо да би то била МОЈА жртва Богу. Она је стајала и изгорела у знак тога да не треба све МЕНИ да допадне. Тако да је свећа важна ствар.

6. Ко ме се пали свећа ако се неко разболи?

- Наравно, ако се неко разболи треба учинити две ствари. Пре свега, треба се помолити Богу. И још не треба да заборавимо да одемо код лекара. Молитву за болесника обавезно треба комбиновати с одласком код лекара. Неки се плаше да се пелцују или да иду код фризера и крију се иза побожности. Кажу, ја сам такав верник да ћу са зубобољом да идем код Казанске иконе Мајке Божије да се молим, а код зубара нећу да идем. А иза свега тога уопште не стоји побожност него страх од зубара. Овде човек такође треба да буде поштен.

А црквено искуство је препознало ко су најбољи помоћници у болестима. То су сведи који су за живота и сами били лекари. Они којима је по промислу Божијем било дато да нам помажу у болестима. Пре свега то је великомученик и исцелитељ Пантелејмон, скоро ваш вршњак, који је био, како би се данас рекло, лекар-хомеопата. Он је лечио травама и лековима од биљака. Тако се и слика на иконама, с ковчежићем и кашичицом којом вади такве лековите куглице.

Ако те јако боле зуби можеш да се помолиш свештеномученику Антипи. Из искуства знам: кад се нема куд, треба да идем да служим Литургију, а зуби изненада почну да ме боле не могу да одем код лекара у том тренутку. Помолим се: "Свештеномучениче Антипо, одложи ми на неко време ово искушење са зубима!" И видим, бива ми лакше.

У сваком храму има својих посебних светаца којима човек може да се помоли за здравље. Питајте своје парохијане, они ће вам рећи.

7. Баке ме грде ако причам или шетам у храму. Зашто?

- Грде и исправно. С једне стране, храм није клуб заједничких интересовања у којем се дискутује, а тим пре није место окупљања ради разматрања наших планова за недељу. "Шта ћемо да радимо кад се богослужење напакон заврши?" Храм такође није парцела коју у сети и жалости треба мерити корацима за време богослужења. Ако баш немаш снаге, можеш да станеш негде позади и да се премешташ с ноге на ногу. Бар нећеш другима сметати, тако да су баке у принципу у праву.

С друге стране свако бива оштар, посебно ако добије епитет који му се чини увредљивим. Али овде треба размислити, да ли смо далеко отишли од ове дефиниције? Сетите се својих осећања кад се сами молите, а неко одједном почиње да шета или да

гласно разматра стил одећа људи који стоје са стране. Зар не желите да ти људи заћуте бар на неколико минута? Или почињете жудно да ослушкујете оно о чему причају људи поред вас?

8. Зашто се људи причешћују с рукама прекрштеним на грудима?

- Из практичних разлога. Као прво, руке су на грудима прекрштене и тако чине крст. Још једном се у овом одговорном тренутку службе подсећамо да је пут ка сједињењу са Христом – пут Крста.

Као друго, свештеник износи путир у којем се под видом хлеба и вина налазе Тело и Крв Христова. Руке оних који се причешћују су прекрштене да се ова светиња никако не би гурнула неспретним, несмотреним покретом. Знамо да треба да се крстимо раније, а не пред путиром. Прекрштеним рукама сведочимо да путиру прилазимо с пажњом, са стражењем и опрезом.

12. Шта се дешава за време црквене службе?

1. Шта је Литургија?

- Литургија је у буквалном смислу речи заједничко дело. Заједничко, односно кад сви ми заједно, сви православни хришћани у свим земљама долазимо у недељу, празник или неки други дан да се сви заједно окупимо око Христа. То је наше заједничко дело, не само свештеника, не само бака, не само изузетно побожних мирјана и монаха, то је дело свих нас, без којег хришћанин не може да се назива хришћанином. Тамо се дешава оно главно чиме живимо – Тајна Причешћа. То је такође наше заједничко дело без којег хришћанин не може да се назива хришћанином.

2. Од чега се прави Причешће?

- За Причешће се узимају хлеб и вино. Хлеб је бели, најобичнији, у којем су само вода, квасац и брашно. Онда се све то измеша, тесто надође и пече се специјалан хлеб, који се назива просфора, што на грчком значи "принос". За време Литургије на чудесан начин, у буквалном смислу чудесан, она се претвара у Тело Христово. Наизглед она остаје хлеб, али је у суштини то Тело Христово, Сам Господ Који се с нама сједињује. А вино се обавезно узима од грозђа. Код нас, у Православној Руској Цркви обично црвено, слатко, најчешће вино које се зове "Кагор" или сличне сорте, меша се с водом и ово мешање вина и воде се путем истог оног чуда претвара у Крв Христа Спаситеља, као што је Сам Господ рекао на Тајној Вечери завештајући нам да једемо и пијемо и укрепљујемо се овим дивним тајнама.

3. Шта је то Типик?

- "Типикон" је грчка реч, у преводу значи "књига-образац". Како узорно, без одступања, без скраћивања, по истини, по уставима које су одредили свети оци треба обављати богослужење, поштовати постове, уопште целе године живети богослужбеним животом, с поштовањем црквених правила. Зато се Типик у преводу назива и једноставно – црквени устав.

4. Ако православна служба има посебан смисао шта значи прање руку?

- Прање руку означава просто то да кад идеш да додирујеш не просто сто, већ престо Божји и не просто храну – хлеб и вино, већ хлеб и вино који ће постати Тело и Крв Спаситеља, не можеш то да чиниш с хумусом испод ноката или с прашином коју си донео из московског метроа; ако пре обичног јела поштујемо правило – перемо руке, како треба да прилазимо трпези Господњој?

5. Зашто се на Крштењу уместо "Свјатиј Боже" поје "Во Христа креститесја...?"

- Зато што се у древној Цркви, док је у Римском царству било много пагана, нису крстила само деца, већ и одрасли, као што се и сад често дешава. Ови одрасли се нису припремали као сад – кад свештеник припрема по једног човека, објашњава како и шта, него сви заједно. Сви заједно су се окупљали при храму, слушали су беседе, објашњења, учили су молитве, озбиљно су се припремали за то да постану православци. Крштени су у одређене уговорене дане, по правило, пред велике празнике – Божић или Васкрс. Затим после крштења за време Литургије, кад су у белој одећи за крштење улазили у храм, са свећама, певало се "Во Христа креститесја, во Христа облекостесја". Сви су их гледали и радовали се што је Господ још толико људи призвао на спасење у Своју Цркву.

6. Да ли на служби сме да се излази из храма?

- Може, ако је то потребно да би се из храма извела старица која је пала у несвест или због неких ванредних околности, на пример, ако се одједном испоставило да свештеник нема хлеба за трпезу, и управитељка је пришла и рекла: "Вања, ти имаш тако брзе ноге, а послушање је изнад молитве, отрчи, купи хлеба да би свештеник, који ће се сигурно уморити после служби могао да седне за трпезу." А ако желим да просто тако, без разлога изађем за време службе, то наравно, не доликује православном хришћанину.

7. Зашто се треба причешћивати?

- Човек који за себе сматра да је хришћанин се према речима Христа односи озбиљно. Још је Сам Господ у врло важном тренутку Свог земаљског живота рекао: "Узмите, једите; ово је Тијело Моје." И узе чашу и заблагодаривши даде им говорећи: "Пијте из ње сви; јер је ово крв Моја Новога Завјета која се пролијева за многе ради отпуштења гријехова" (Јеванђеље по Матеју, гл. 26, 26-28). Хришћанин неће више тек тако заобићи ове речи. На другом месту из Јеванђеља Спаситељ каже да ће се онај ко буде јео и пио Његово Тело и Крв наћи у Царству Небеском, а ко буде одбио – неће. То се већ никако не може избећи, ако човек остане хришћанин.

Треба схватити зашто се то ради. За то треба дубље да погледамо. Размислимо, како Бог спасава човека? Некада су Адам и Ева згрешили. Између њих и Бога, као и између њихових потомака и Господа створила се унутрашња провалија. Они су почели да живе одвојено од Бога. Шта је то добро зна свако од нас. Тако нам бива кад на души лежи тежак неисповеђени грех. То је потпуно другачији живот, различит од оног какав бива после исповести или кад нешто слично страшно не оптерећује нашу душу. Ко је већ "дошао" у школском програму до овог разреда нека се сети "Злочина и казне" Достојевског. Тиме је јасно показано како је тешко живети кад на души лежи смртни грех. Тако је било и с Адамом и Евом. Сам човек више није могао да се спаси. И наше спасење је почело да се остварује захваљујући томе што је Син Божји постао исти човек као ми у свему, осим греха. Притом је остао Син Божји, исти као што је Бог Отац и Дух Свети. Он се оваплотио у Свом Рођењу, живео је на Земљи 33 године, пострадао је, васкрсао, вазнео се на небо. Он је ово учинио ЗАЈЕДНО са Својом људском природом. Није је оставио (нигде нема погребних остатака Спаситеља). Оно људско што је примио кад се родио као дете никуда се није дело. Оно је сједињено с Богом заувек, природа овог је "несливена и неразделива". И ево, Он нам сад опет омогућава да се сјединимо с Њим, као што се дивља гранчица привија на плодно дрво. Дивљака може бити добра сама по себи, али неће дати слатке плодове, док не буде накалемљена на дрво из воћњака. Ми се у Крштењу у калемимо на ово дрво. Од дивљаке постајемо

ћелије једног великог организма. Апостол Павле тако и каже: "Тело Христово, Глава његова је Христос, а ми смо удови." Може се рећи и савременије: ми смо ћелије овог огромног организма.

Тако се дешава да ћелије почињу да болују: у организм продира инфекција, вирус. И да би се све то омило потребно је да што је могуће више животног, што у организму постоји, поново дође до ове ћелије. И треба учинити тако да ћелија не буде сама по себи са својим вирусом или бактеријом. Све ове болести се омивају Христовом Крвљу и Христовим Телом кад ми, пошто смо постали свесни да смо болесни, идемо код Бога по исцелене: "Господе, сам се нећу поправити, немам довољно снаге. Пустивши Твој живот у себе, поново ћу бити стварно жив." Ето, зато се и треба причешћивати.

8. Мама ме тера да се причешћујем сваке недеље. А да ли треба тако често?

- Мислим да би требало да поразговараш са свештеником код којег се исповедеш, зато што кад је Причешће у питању не може да постоји никакво формално правило: изволи да се причешћујеш на толико и толико времена. То је врло индивидуална ствар.

У разна времена је бивало различито. Ето, у претпрошлом веку, у 18. и 19. људи се нису пречесто причешћивали, али су се за то припремали одговорно. Најблагочестивији су се причешћивали два, три, четири пута годишње, а ретко чешће. Пост су поштовали истински, недељу дана су се припремали за Причешће, односно, сваког дана – ујутру и увече су ишли на богослужење. У то време су се одрицали АПСОЛУТНО свега што је могло да их разоноди и забави. И јасно је с каквом мером одговорности су се после тога исповедали и с каквом коришћу за душу су се причешћивали.

Сад је све другачије, а и сам живот је постао другачији. Сад не смемо да се причешћујемо тако ретко. Данас се за причешће не припремамо тако брижљиво као што су то чинили наши прародитељи. Али нема никаквог правила да човек мора да се причешћује сваке недеље. Тим пре не сме да постоји никаква спољашња принуда.

Посаветуј се са свештеником. Реци да ћеш се дубље и одговорније припремати за исповест ређе или по његовој (а не маминој!) и твојој одлуци. А свештеник ће се можда заступити за тебе пред мамом или ће јој нешто објаснити. Она, наравно, жели да ти будеш ближи Цркви, само што не делује на потпуно исправан начин.

9. Зашто се после Причешћа пије вода помешана с вином?

- Зато што је Причешће сасвим реална ствар за време које се душом и телом сједињујемо с Богом. Један светац, који је живео у 11. веку Симеон Нови Богослов тако пише у једној од својих химни-песама. Кад се после Причешћа вратио у своју келију, погледао је своје мршаве монашке руке и ноге и из његове душе се откинуло: "Господе, па како је то могуће да је у мојим жилама Твоја Крв, а у мојим ребрима – Твоје Тело? Ја сам сједињен с Тобом у оним токовима који теку кроз мене!" Међутим, тако је. То је таква мера реалности нашег сједињења с Богом. Али, ако је тако, онда према томе треба да се односимо са апсолутним свештеним страхом. А ако изненада кинеш, кашључнеш и честица ти случајно испадне? Или имаш каријес на зубу. Замисли шта ће се ту заглавити – Тело Христово! Помешани вино и вода се не дају просто због тога што си огладено пред крај службе, већ зато да се ниједна честица нигде не заглави и да не падне пред ноге.

10. Зашто се на празан стомак једе просфора и причешћује Светим Христовим Тајнама?

- Раније, у сасвим древним вековима литургија се није служила само ујутру, већ и увече. За време Великог поста служимо Литургију пређеосвећених дарова која се спаја са службом која се назива вечерња (својевремено се служила увече). Православни хришћани у то време горења духа до саме вечери ништа нису јели и нису пили, они су желели ОВАЈ хелб и ОВО вино – Тело и Крв Христову, а не неку другу храну.

А ми се сад такође од поноћи уздржавамо од тога да једемо другу храну, зато што би било превише неодговорно да уз светињу коју узимамо пијемо кафу, жваћемо виршлу, читамо новине. Видео сам као протестанти у европским земљама иду на богослужење осећајући пријатну топлоту у сопственом желуцу. Они се још осим тога довијају и да се причесте. Човек треба да уме да се одрекне нечега ради Христа, нека то и није нешто велико.

Исто је и са просфором. Она није причешће, али је освештани хлеб, црквена светиња. Не треба је узети као обично парче хлеба који човек који је огладнео пре краја службе сажваће што брже. Неки желе три, пет, просфора и иду задовољни кад их поједу. Просфора је хлеб из којег је извађена честица на Литургији, она такође има везе са богослужењем. Ако се поједе као трпеза Божија резултат ће бити сасвим другачији. Из тога што ће се она појести може се добити корист не само за желудац, већ и за душу.

11. Зашто неке молитве у храму певају сви заједно?

- По правилу у свим православним храмовима сви заједно певају две молитве које сви људи треба да знају. То је молитва Господња "Оче наш" – главна, зато што је хришћане тој молитви научио сам Спаситељ. Кад су Га ученици питали како да се моле Он им је рекао: "Оче наш, иже јеси на небесјех..." Целу ову молитву нису сачинили људи, чак ни пророци, већ сам Господ. Ова молитва је главна, у њој је СВЕ. Њу свако треба да зна.

На Литургији се поје и "Символ вере". Ова молитва није просто набрајање неких тачака, већ исповедање онога без чега не може да постоји истински православац. Кад певамо "Символ вере" поново сведочимо да се нисмо ту окупали као случајни људи, већ као православни хришћани који знају у шта верују.

У неким храмовима се певају и друге молитве. Што је парохија црквенија, што је више људи који одавно долазе у храм тим више има песама које могу да отпевају заједно. Било би добро да и ти знаш ове молитве.

13. Свештеник

1. Како се постаје свештеник?

- За то се треба веома дуго спремати и што пре почнеш, тим боље. Прво што треба да учине они младићи који можда заиста осећају у себи призив Божји да постану свештеници јесте да се чувају од саблазни света у чистоти, да не живе како сви живе, да не живе као светски људи, да не живе као гомила, да не подлежу разним забавама, од слушања металаца до уживања дроге, - ништа такво будући свештеник не сме да пушта у своју душу. Друго, наравно, онај ко жели да послужи Цркви треба да је веома много воли и да што је могуће више времена проводи у храму, и треће, а по смислу је можда прво – треба да учи да се моли. Нема и не може да постоји свештеник који не воли и не уме да се моли, за којег ово није главна ствар у животу, зато је главна провера да то осетиш: да ли ће се твоја душа научити на молитву, да ли ће је завоleti или неће, да ли ћеш пре свега то желети да радиш. Ето, ту себе треба да испитујеш: да ли да почнеш да се спремаш за упис на богословију или да се посветиш неком другом, али такође добром и корисном послу.

2. Да ли свештеник може да има породицу? Жену и децу?

- Сваки свештеник има породицу. Главна породица свештеника јесу његова духовна деца, његова парохија у којој служи и људи који ту долазе да се исповедају, да се моле, да моле за савет и благослов и због којих се дешава да за другу породицу, свештеник има само неколико минута у току целог дана. Али да не би потпуно пао од изнемоглости, да не би добио гастритис до тридесете године и инфаркт после тридесте Црква му дозвољава да има породицу, помоћницу – жену. А тамо где је жена често бивају и деца. Само, њима је веома тешко зато што свог оца виђају ређе него што кћерка председника види свог оца. И наравно, не зна се чији је крст тежи – самог свештеника или његових блиских.

3. Како треба да се понашају деца свештеника?

- Јао, то је веома тешко. Деца свештеника треба да се понашају одговорније него деца руског председника, зашто што је председник данас један, а сутра је други, а деца свештеника су целог живота деца свештеника и целог живота ће их људи гледати и говорити: "Зашто свештеник нас учи, а своју децу није васпитао?" И свака неопрезна реч, свака тричарија коју су негде покупили, а није требало и увреда коју нису истрпели и остало – одјекнуће у срцу свештеника. Деца свештеника треба достојно да носе свој крст.

4. Шта ће свештеник да ради ако кад буде крстио човека и пита га да ли се одриче од злог духа овај човек два пута каже да, а трећи – не?

- Ако свесно каже "не" трећи пут, свештеник ће рећи: "Голубе, крштење је таква Тајна која претпоставља нашу веру. И чак ако си сад због неспоразума или због разметања рекао да се не одричеш сатане, ради твоје користи, да се на теби не би испуниле Христове речи: "Коме је више дато, од њега ће се више и тражити," не можеш сад да уђеш у крстионицу, иди, опамети се, схвати како си се данас страшно понашао и вратићеш се кад се Господ дотакне твог срца.

5. Шта да ради свештеник кад има хитна посла, а послали су га да служи службу?

- Озбиљан посао свештеника је служба, а других, озбиљнијих послова не може бити. Он само може да каже: "Опростите и благословите," и да иде да служи.

6. Шта је благослов свештеника?

- Благослов свештеника бива различит. Он бива као поздрав. Ето, видимо свештеника и кажемо: "Оче, благословите!" Свештеник каже: "У име Оца и Сина, и Светога Духа! Здраво, Петја!" И пита нас нешто. Ето, тако смо се поздравили. Постоји и други благослов. Кад смо се на пример, помолили и већ одлазимо из храма и кажемо: "Оче, благословите ме да кренем!" Свештеник нас благослови и нама бива некако топлије зато што смо се са свештеником тако опростили. А још се дешава да молимо за благослов кад не знамо како да поступимо у одговорној ситуацији, морално-озбиљној, или некој која може да одреди сав наш будући живот, и ето, ту желимо да избегнемо самовољу, да поступимо не онако као нам се свиђа, већ како је Богу угодно. И тада знајући да ће нам, ако дођемо код свештеника с молитвом и вером, Господ кроз њега рећи као да поступимо, долазимо и говоримо: "Оче, ето ситуација је таква и таква, не нам шта да радим. Благословите и ја ћу прихватити вашу вољу, зато што верујем да ће ме кроз њу упутити Сам Господ." И ако заиста с таквим осећањем идемо и прихватимо оно што свештеник каже, Господ ће нас упутити ка најбољем.

7. Како свештеник може да излечи од болести?

- Зависи који. Баћушка Серафим Саровски је могао да излечи просто погледавши или помазивши и благословивши човека. Било је и таквих чудотвораца, на пример, као што је свети великомученик Пантелејмон, који је давао лек кашичицом, ето видите насликан је на икони с кашичицом, како се може претпоставити, то је неко хомеопатско средство и оно је с молитвом помагало. А шта ми, обични свештеници, можемо да учинимо? Можемо да дамо свету водицу и да кажемо: пиј с вером свету воду и једи просфору и моли се и Господ ће ти помоћи. Можемо да одслужимо јелеосвећење, то је Тајна кој је Сам Господ одредио за тешког болесника и ето, колико је то за нас могуће и колико можемо да примимо, Господ ће исцелити. Ето, тако свештеници помажу кад служе тајну јелеосвећења.

8. Шта ви лично једете за време поста?

- Јаој, какво тешко питање. Ако кажем да за време поста једем по Уставу: да прва три дана Великог поста не једем ништа, а после једем само суву храну, вероватно ми нећете поверовати, а ако и поверујете рећи ћете: "Види какав је свештеник, пази, и нас ће да натера да тако једемо." Рећи ћу вам следеће: у посту је потребна норма и мера која је забележена у књизи која се зове Типик или Устав у којој је речено као можете да постите ако сте већ достигли неке високе духовне степене. А на почетку пута пост је уздржавање од многог ради Христа: и у храни и у забавама и у задовољствима која себи дозвољавамо, а пре свега од доконости које има тако много у нашем животу. И врло је важно да од овог уздржања још неко има користи. Од тога што не једемо ћурку и што ћемо нешто притом уштедети нека се корист не огледа у томе што ћете купити себи још једну стварчицу, не нека то буде дато као жртва сиромашу, болеснику или за изградњу храма. И ако не гледамо телевизор за време поста, нека то не буде просто празно проведено време време, лежање на каучу, већ би било добро да се сетимо наших ближњих, који можда побољевају, оних којима је потребна наша помоћ.

9. Како се односите према политици?

- Политика је озбиљна и одговорна ствар, толико озбиљна да је боље да се човек у њу не гура. Зашто? Зато што је веома и веома тешко сачувати се као целовит и чист човек који иде путем јеванђељских заповести, који воли свог непријатеља чак и ако је он – страшно је и помислити из ЛДПР или из нашег, њиховог или још нечијег "Дома Русије". Ето, он гласа против мог предлога, а ја треба да га волим! Тако да је за православца боље да има на уму главну политику: то да имамо Небеску отаџбину и њену слику овде на земљи – земаљску отаџбину, у којој треба да будемо поштени и савесни грађани – то ће и бити наша политика.

10. Кад узимаш благослов од свештеника треба да наместиш дланове као кутлачицу. Зашто, да се не би просуло?

- Не мора као кутлачица. Главно је да ставимо десну руку на леву. Прво примамо благослов на чело (на главу) да би се мисли тамо ројиле, али нипошто не празне, већ да то буду мисли, а не бесмисленост. Затим примамо благослов за своје телесне снаге с тим да оне не буду употребљене за ломљење намештаја или уништавање успутних телефонских говорница, већ на добробит Цркве, домовине и породице. А после примамо благослов на груди које су средиште наших осећања, ту се налази срце. Постоје речи које предање приписује Спаситељу: "Сине, дај Ми срце." Не спољашње испуњавање правила и прописа, не главица повијена пред свештеником са сладуњавим осмехом који спада одмах кад свештеник оде. Ништа то Богу није потребно. Потребно

му је само наше срце. Свештеник благосиља нашу душу, наша осећања, наше срце. Прекрштени отворени дланови говоре о томе да прихватамо овај благослов, не одбијамо га, да нас нису на силу довели и принудили, да сами желимо ову благодат Божију.

11. Видео сам како мама у црквени ковчежић ставља новац од плате. Одакле тај обичај и зашто се то чини?

- Још у Старом Завету кад је пророк Мојсије одредио закон по којем су тада живели верници, било је одређено да десетину свих прихода треба одвајати и давати Богу, Храму, људима – не себи. И иако сад нема већ тако строгог црквеног правила, да то треба да буде управо десетина, и нико од нас неће захтевати никакав извештај, и нико неће питати за то маму на исповести, све време се треба вежбати у овој вештини откидања ОД СЕБЕ, зато што чим се мало заустимо у нама одмах почиње да се развија црвић који се назива среброљубље, кад желимо да имамо што је могуће више, што је могуће боље, што је могуће комфорније, и главно САМО ЗА СЕБЕ, за СВОЈЕ. Не дај Боже да се претворимо у такво биће које живи за себе.